Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

Reg. N. B. 431

श्रीमद्विजयानन्दसूरि सद्गुरुभ्यो नमः

श्री

आत्मानन्द प्रकाश.

॥ स्रग्धरावृत्तम् ॥

यातं भोगाभिलाषैरखिलमिदमहो जीवितं तावकीनं ।
यत्नो नैव त्वयाज्ञ कृत इह जननक्लेशविच्छेदहेतुः ॥
त्यक्त्वासक्तिं गजेन्द्रश्रुतिशिखरचलेष्वेषु भोगेषु शीघ्रं ।
'आत्मानन्द प्रकाशं' कुरु हृदयगतं येन शश्वत्सुखं स्यात् ॥ १ ॥

पु. २१. | वीर सं. २४५०. मार्गशिर्ष आत्म सं. २८ | अंक ५ मो.

प्रकाशक–श्री जैन आत्मानन्द सभा–भावनगर

વિષયાનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ટ.	વિષય.	પૃષ્ટ.
૧ માનવદેહની પુન્ય પ્રભા ...	૧૦૧	૬ જ્ઞાનમહીમા, બોધદાયક વાકયો...	૧૨૦
૨ જૈન ઐતિહાસીક સાહિત્ય ...	૧૦૨	૭. ધી જૈન સેનિટરી એસોસીએશન.	૧૨૧
૩ શ્રાવક સંસારના ૭ તત્વો. ...	૧૦૫	૮ વર્તમાન સમાચાર	૧૨૨
૪ આત્માનંદ પ્રાપ્તિનો માર્ગ. ...	૧૦૯	૯ ગ્રંથાવલોકન.	૧૨૪
૫ શાંતિની શોધ	૧૧૬		

વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૧) ટપાલ ખર્ચ આના ૪.

આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ ગુલાબચંદ લલ્લુભાઇએ છાપ્યું–ભાવનગર.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

"જલ્દી મંગાવો"

તૈયાર છે! તૈયાર છે!! તૈયાર છે!!!

માત્ર થોડી નકલોજ સિલીકે રહી છે.

શ્રી બાળ બ્રહ્મચારી બાવીશમા જીનેશ્વર

"શ્રી નેમનાથ પ્રભુનું (નવ ભવનું) ચરિત્ર."

આ ગ્રંથમાં શું જોશો ? બાવીશમા જગત્પતિ શ્રી નેમનાથ પ્રભુનું નવ ભવનું અપૂર્વ વર્ણન, નેમનાથ પ્રભુ અને સતી રાજેમતીનો નવ ભવનો ઉત્તરોત્તર આદર્શ પ્રેમ, પતિ પત્નીનો અલૌકિક સ્નેહ, સતી રાજેમતીનો વૈરાગ્ય, અને સતીપણાનો વૃત્તાન્ત, પ્રભુની બાળ ક્રીડા, દિક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષગમન વગેરે પ્રસંગોની જાણવા યોગ્ય હકીકતો, તેમજ શ્રી વસુદેવ રાજાનું ચરિત્ર અને ઉચ્ચ પ્રકારની પુણ્ય પ્રકૃતિ અને તેના મીષ્ટ ફળોનું વર્ણન ખાસ વાંચવા લાયક છે. વળી શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવનું ચરિત્ર, વૈભવ, પરાક્રમ, રાજ્યવર્ણન. પ્રતિવાસુદેવ જરાસંઘનો વધ, નેમનાથ પ્રભુ પ્રત્યેની અપૂર્વ ભક્તિ, તદ્દભવ મોક્ષગામી શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવના પુત્રો, શાંબ અને પ્રદ્યુમ્નનું જીવનવૃત્તાંત. મહાપુરૂષ અને સતી નળ દમયંતીનું જીવન ચરિત્ર, પોતાના બંધુ કુબેર સાથે જુગાર રમતાં હારી જતાં પોતાના વચનનું પાલન કરવા કરેલો રાજ્યત્યાગ, સેવેલો વનવાસ, સતી દમયંતીને પતિથી વિખુટા પડતાં પડેલાં અનેક કષ્ટો (જે વાંચતા દરેકની ચક્ષુમાં આંસુની ધારાઓ આવે છે) તેમાં પણ રાખેલી અખૂટ ધૈર્યતા, શિયલ સાચવી બતાવેલો અપૂર્વ મહિમા, અને સતી દમયંતીની શાંતિ અને પતિ પરાયણતા તો વાંચકને આશ્ચર્ય પમાડે છે. જૈનોનું મહાભારત, પાંડવોનું જીવન ચરિત્ર, કુરૂક્ષેત્રમાં પાંડવ કૌરવોનું (ન્યાય અન્યાયનું) યુદ્ધ. સતી દ્રૌપદીનો સ્વયંવર અને પાછલા ભવનું વર્ણન, પાંડવો સાથે લગ્ન, સતી દ્રૌપદીનો જૈન ધર્મ પ્રત્યે નિકટ પ્રેમ, પતિ સેવા, શિયલ સંરક્ષણ, ચારિત્ર અને મોક્ષ એ વગેરે વર્ણનો. આટલા આટલા મુખ્ય ચરિત્રો, તેમજ અંતર્ગત બીજા પણ સુંદર વૃતાંતો, અને શ્રી નેમનાથ ભગવાનના પંચ કલ્યાણકના વૃતાંતો, જન્મ મહોત્સવ, દેશના, પરિવાર અને છેવટે મોક્ષ વગેરેનું વર્ણન આ ગ્રંથમાં ગ્રંથકાર મહારાજ શ્રી ગુણવિજયજી વાચકે એટલું બધું વિસ્તારથી, સુંદર અને સરલ રીતે આપ્યું છે કે, અત્યાર સુધીના શ્રી નેમનાથ પ્રભુના પ્રકટ થયેલા ચરિત્રો કરતાં આ પ્રથમ પંક્તિએ આવે છે. આ ગ્રંથ ખાસ પઠન પાઠન કરવા જેવો, આલ્હાદ ઉત્પન્ન કરે તેવો, દરેક મનુષ્ય વાંચી પોતાનું વર્તન ઉચ્ચ ધર્મિષ્ટ બનાવવા પોતા માટે મોક્ષ નજીક લાવી શકે તેવો હોવાથી અમોએ મૂળ ગ્રંથ ઉપરથી ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરાવી છપાવવો શરૂ કર્યો છે. વધારે વર્ણન કરવા કરતાં વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ઉંચા કાગળો ઉપર, સુંદર ગુજરાતી ટાઇપમાં છપાવી રોયલ આઠ પેજી શુમારે ત્રીશ ફારમ અઢીસેં પાનાનો આ ગ્રંથ સુંદર બાઈન્ડીંગથી સુશોભિત કરવામાં આવેલ છે. ગ્રાહક થનારે નીચેના સરનામે તરતજ લખી મંગાવી લેવો. કિંમત બે રૂપીયા. પોસ્ટેજ જુદું.

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા–ભાવનગર.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्री

આત્માનન્દ પ્રકાશ.

॥ वंदे वीरम् ॥

अपगतमले हि मनसि स्फटिकमणाविव रजनिकरग-
भस्तयो विशन्ति सुखमुपदेशगुणाः, गुरुवचनम-
मलमपि सलिलमिव महदुपजनयति श्रवण-
स्थितं शूलमभव्यस्य ।

कादम्बरी.

पुस्तक २१] वीर संवत् २४५० मार्गशीर्ष आत्म संवत् २८. [अंक ५ मो.

ॐ

मानवदेहनी पुन्य प्रभा.

(१)

સ્યાદ્વાદ ધર્મને ભવ્ય વૈભવ સંગતિ સાધુવિષે,
ગુણવાન સાથે જ્ઞાનગોષ્ટિ વાણી અમૃત સમ દિસે;
ચાતુરિ સત્કૃત કર્મમાં વલી દ્રવ્યપ્રાપ્તિ ન્યાયથી,
ગુરૂ ચરણુ સેવા શુદ્ધ વર્તન મતિ નિર્મલ ભાવથી.

(૨)

એ લભ્ય છે સદ્ભાગ્યયોગે ધન્ય તે નરરત્નને,
માનવપ્રભા પ્રકટાવવા તું કરજે તેવા યત્નને;
અવસર અનોપમ ભ્રાત! આ છે સાધ્ય સાધનયોગથી
કર ફલિત રાધાવેધ વત્ ઇપ્સિત તત્ સંયોગથી.

રા. વેલચંદ ધનજી.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જૈન ઐતિહાસિક સાહિત્ય.

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૯૧ થી શરૂ.)

જૈન સમાજમાં વૈશ્ય ત્રણ જાતિ, ઓસવાળ, પોરવાડ અને શ્રીમાળી મુખ્ય છે, જેમાં ઓસીયા નગરીમાંથી ઓસવાળની, શ્રીમાળી જાતિની ભિન્નમાળ નગરીમાંથી ઉત્પત્તિ થઈ છે. પરંતુ પોરવાડ વંશની સ્થાપના કયા ગામ અને કઈ સાલમાં ઉત્પત્તિ થઈ તેના હજી ચોકસ પ્રમાણો મળતા નથી. પરંતુ રાણકપુરના સ્વર્ગ લોક સદૃશ પ્રાસાદ જોતાં તેમજ શ્રી આબુજી તીર્થના મંદિરોની અવર્ણનીય કારીગરી દેખતાં એ વંશના મહાશયોની ઉદારતા અને ધર્મપ્રિયતા અલૌકિક જણાય છે. આ પવિત્ર શ્રી આબુજી તીર્થ ઉપર તેવાજ ઉત્તમ કારીગરીના નમુના રૂપે બીજું જિનાલય જે (**લૂણિંગવસહી**)ના નામથી ઓળખાય છે જેમાં **શ્રી નેમનાથ પ્રભુજી** બીરાજમાન છે તે ભવ્ય મંદિર અને તેમાં પ્રતિષ્ઠિત પરમાત્માની પતિષ્ઠા કરોડો રૂપૈયા ખરચીને **વિમલશાહ**ની જેમ અમાત્ય **વસ્તુપાળ તેજપાળે** કરાવેલ છે જેથી તે મહા અમાત્યની સંક્ષિપ્ત જીવન રૂપ રેખા સાથે મંદિર અને પ્રતિષ્ઠા વગેરેનું વર્ણન અમો આપીયે છીયે.

પાટણમાં પોરવાડ વંશના લોકો ચૌલુકય રાજાઓના કાર્યવાહક વિક્રમ સંવત ૮૦૨ થી રાજવ્યાપારમાં છે. આ પ્રખ્યાત વંશમાં **ચંડપ** નામનો એક મંત્રી હતો. તેના પુત્ર **ચંડપ્રસાદ** તેનો પુત્ર **સોમ** તેનો પુત્ર **આસરાજ** થયો. **સોમમંત્રી** રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહનો પ્રીતિપાત્ર અને વિશ્વાસુ હતો, અને તેનો પુત્ર **આસરાજ** પણ પિતાને પગલે રાજ્યકાર્યમાં ચાલનારો હતો. તે રાજ્યકાર્યોમાં જેવો કુશળ હતો તેવો ધર્મકાર્યોમાં પણ નિપુણ, આસ્તિક અને દેવગુરૂભકત હતો.

આસરાજના સમયમાં **આભુ** નામનો એક પ્રધાન મંત્રી હતો જે જૈન સંઘમાં આધારભૂત, પ્રજા વત્સલ અને રાજ્યધુરા ધારણ કરનાર પણ બરાબર હતો.

જ્યાં ધર્મનો ઉદ્યોત અને અનેક શ્રદ્ધાળુ મનુષ્યો હોય, ત્યાં તેમની શ્રદ્ધાની પ્રેરણાવડે અનેક ધર્માચાર્યો ત્યાં આવી ભવ્ય જનોની ધર્મભાવના ઉપદેશ દ્વારા સફળ કરતા રહે છે. આ વખતે **શ્રી હરિભદ્ર સૂરિમહારાજ** આ શહેરમાં પધાર્યા છે. તેમના આગમન વખતે ગુરૂભક્તિ નિમિત્તે સન્માન અને સત્કાર નિમિત્તે અનેક ધર્મોત્સવો પણ થઈ રહ્યા છે. આવા પ્રભાવશાળી મહાન પુરૂષની અહિં થોડા વખત થયા સ્થિરતા થવાથી પાટણની સમસ્ત પ્રજા પર પણ પ્રભાવ પડી રહ્યો છે.

એક દિવસ રાત્રિના સુવાનો વખત હતો, રાત્રિ શાંત હતી. તે વખતે આચાર્ય

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મહારાજના સ્વાભાવિક શાંત અને નિર્મળ–હૃદયમાં અનેક ધાર્મિક વિચારમાળા ચાલી રહી છે, તેવામાં એક અમુક વિચાર ઉપર મનોવૃત્તિ ગુંથાઇ, અને વિચાર કરવા લાગ્યા કે જીવોના સારા નરસા ભાગ્ય પ્રમાણેજ તેમને ધર્મસાધન સામગ્રી મળે છે, જો શહેરના રાજા અને તેના કાર્યવાહક સામન્ત–સલાહકાર મંત્રી ધર્માત્મા હોય છે તો તે રાજ્યમાં કોઇપણ મનુષ્ય પોતાની ઇચ્છિત ધર્મક્રિયા ખુશીથી કરી શકે છે. જેમ મહારાજા ભરત ચક્રવર્તિના સમયે ધર્મીજનોને ધર્મકાર્યોમાં રાજા તરફથી ઘણુંજ ઉત્તેજન મળતું હતું, જેથી તે વખતે પ્રજા સદાચરણીજ હતી, ત્યારબાદ સગર ચક્રવર્ત્તિ અને તેમના મંત્રી મંડળે પણ પોતાના સમયમાં ધર્મ ધ્વજ ફરકાવ્યો હતો. છેવટે શ્રેણિકરાજા, સંપ્રતિ નરેશ, કુમારપાળ ભૂપાળ આદિ અનેક રાજાઓ તેમજ અભયકુમાર, ઉદયન, આમ્રભટ્ટ, વાગ્ભટ્ટ આદિ સજ્જન પુરૂષોએ પણ ધર્મને સારી રીતે દીપાવ્યો છે. તેવા પુરૂષોનો આધુનિક કાળમાં અભાવ હોવાથી સ્થળે સ્થળે અનાર્ય લોકોનું સામ્રાજ્ય ફેલાતું જાય છે, ધર્મ સ્થાનો નષ્ટ થાય છે, ધર્મીજન અનેક આપત્તિઓથી ઘેરાય છે એટલે પંચમ કાળ પોતાનો પ્રભાવ બતાવી રહ્યો છે, જેથી આવા સમયે કોઇ શાસન પ્રભાવી ઉત્તમ પુરૂષનું ઉત્પન્ન થવું ખાસ આવશ્યક છે–કદાચ આવા કલિકાળ સમયે જો કોઇ પુણ્યવાન ન જન્મે તો ધર્મની સ્થિતિ, રાજ્યની મર્યાદા, સદાચાર વગેરે વ્યવસ્થા છિન્ન ભિન્ન થઇ જશે. આવા વિકરાળ સમયમાં કોઇ પ્રભાવી પુરૂષ થશે કે નહીં ? થશે તો કોણ થશે ? આમ વિચાર શ્રેણી ઉપર આચાર્ય મહારાજ ચડી ગયા છે, જેથી તેઓશ્રીના તપોબળ અને ઉત્તમ ચારિત્ર્યથી ખેંચાઇ કોઇ શાસનદેવી આવી અને બોલી:—

"ભગવન્ ! આપની ઇચ્છા સફળ થશે, શાસનનો ઉદય થશે અને થોડા વખતમાં જૈનધર્મનું એક છત્રરાજ્ય જોશો. આ શહેરમાં આણુમંત્રી એક પ્રખ્યાત પુરૂષ રત્ન છે, તેની દીકરી કુમારદેવી ઉત્તમ સ્ત્રી રત્ન છે, તેનું પાણિગ્રહણ આસરાજ મંત્રીની સાથે થાય તો જગત્નો પુનરૂદ્ધાર કરનાર નરરત્ન પેદા થશે. જો કે આપ જગત્ પ્રપંચથી પરાઙ્મુખ એક મહાત્મા છો તો પણ મારી પ્રાર્થના છે અને એટલું કામ કરવાનું છે કે વ્યાખ્યાન પ્રસંગ પર આવેલ આસરાજ મંત્રીને મારી આ હકીકત સંભળાવશો અને કુમારદેવીની ઓળખાણ કરાવશો." એટલું કહી આચાર્યમહારાજને નમસ્કાર કરી શાસનદેવી સ્વસ્થાને ચાલી ગઇ.

વ્યાખ્યાનના વખતે નગરના સર્વ શ્રદ્ધાળુ જનો એકઠા થયા તે વખતે કુમારીદેવી પણ આવેલી હતી. ગુરૂમહારાજે બહુ સાવધાનતા પૂર્વક–આસરાજને કુમારીદેવીને ઓળખાવી–બતાવી અને રાત્રિના દેખેલી, સાંભળેલી સર્વ હકીકત જણાવી. મંત્રીરાજ આનંદપૂર્ણ હૃદયમાં કુમારીદેવીની પ્રાપ્તિનો ઉપાય ચિંતવવા લાગ્યા. અને જગત્ ઉદ્ધારક, શાસન પ્રભાવી દિવ્ય કીર્તિ અને કાન્તિવાળા પુત્રરત્ન

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જેની કુક્ષિમાં ઉત્પન્ન થનાર છે એવી પવિત્ર સતી સુરૂપા **કુમારીદેવી** ઉપર આસરાજ મંત્રી વિશેષે વિશેષે પ્રકારે મોહિત થવા લાગ્યો.

ત્યારબાદ **આબુમંત્રી** પાસે તે પવિત્ર કન્યા**ની** માગણી થતાં એ ઉત્તમ અને પ્રશંસનીય યોગ થતો દેખી **આસરાજ** મંત્રીને તે કુમારી પરણાવી. આસરાજ મંત્રીએ આરાધન કરેલ કલ્પવૃક્ષ સફળ **થયો,** અને દિવસાનુદિવસ દેવગુરૂધર્મના આરાધનથી આ દંપતીનું જીવન સુખમય વ્યતીત થવા લાગ્યું.

થોડા વખત પછી મંત્રીરાજ સ્વજનોની સમ્મતિથી કુમારદેવી સહિત પાટણ છોડી **સુહાતક** ગામમાં જઈને રહ્યા. જ્યાં **કુમારદેવીએ** મલ્લદેવ, વસ્તુપાળ અને તેજપાળ એ ત્રણ પુત્રો અને સાત પુત્રીઓને જન્મ આપ્યો. જેમાંથી **વસ્તુપાળ** અને તેજપાળનો પવિત્ર તીર્થ આબુ સાથેના સંબંધનું વર્ણન અમો આપીશું.

અનુક્રમે યૌવન વય પામતાં **વસ્તુપાળનું લલીતાદેવી** અને **વેજલદેવી** સાથે અને **તેજપાળનું અનુપમાદેવી** સાથે લગ્ન થયું. મંત્રી **આસરાજ** અને કુમારીદેવીની વૃદ્ધાવસ્થા જાણી વસ્તુપાળ, તેજપાળે રાજ્યકાર્યથી મુક્ત કરી દીધા, અને ધર્મકાર્ય કરવામાં ઘણી સહાય આપી, છેવટે માત પિતાની જીવન દોરી તેજ ગામમાં તૂટી જતાં તેમનો અંત સમય સુધાર્યો. જેથી તેઓ સમાધિપૂર્વક સ્વર્ગવાસી થયાં.

માતપિતાના વિયોગથી વસ્તુપાળ, તેજપાળ સદા ઉદાસ રહેવા લાગ્યા. અને કોઇ કાર્યમાં તેઓનું મન સ્થિર થયું નહીં, અને માતપિતાનું વિયોગજન્ય દુ:ખ બહુજ પડવાથી સહન થઈ ન શકવાથી લાચાર થઇ છેવટે તે સ્થાન છોડી **માંડલ** ગામમાં જઈને બંને ભાઈઓ રહ્યા. ત્યાં પણ બંનેએ ઘણી પ્રસિદ્ધિ અને પ્રશંસા પ્રાપ્ત કરી, અને રાજ્યમાં પણ તેઓનો અધિકાર જામ્યો. આખા દેશમાં તેઓની કીર્તિ ફેલાણી અને સર્વજન તરફ તેઓ બંને સારી રીતે વર્તવા લાગ્યા.

થોડા સમય બાદ જ્યોતિષ શાસ્ત્રધારા ત્રિકાળના જાણનાર **શ્રી નરચંદ્રસૂરિ** ત્યાં પધાર્યા. તે શહેરના લોકોને ઘણો હર્ષ થયો અને તેમનો ઉપદેશ સાંભળી અને તેમના સમાગમથી વસ્તુપાળ, તેજપાળનું મન દુ:ખથી મુક્ત થયું અને ધર્મમાં સ્થિર થયું. હવે બન્ને ભાગ્યવાન પુરૂષોને તેનું ઉજ્જવલ ભાવિ જાણી **શ્રી નરચંદ્રાચાર્ય** મહારાજે શું ઉપદેશ આપ્યો તે હવે પછી જણાવીશું.

(ચાલુ)

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રાવક સંસારના છ તત્ત્વો.

(ગતાંક પૃષ્ટ ૯૯ થી શરૂ)

ગૃહ.

શ્રાવક સંસારનું ત્રીજું તત્ત્વ ગૃહ છે. જો કે તે પુરૂષ અને સ્ત્રી બંનેથી મંડાય છે, અને તે બંનેથી ચાલે છે, તોપણ તેમાં પુરૂષનું સ્થિતિ પદ મોટું છે. તેની બુદ્ધિ અને નીતિ ઉપર ઘરની મોટાઇ તથા સુખનો અવશ્ય આધાર રખાય છે; તેને નામે ગૃહ વ્યવહાર ચાલે છે. પુરૂષ ગૃહરાજ્યનો રાજા છે અને સ્ત્રી રાણી છે. સ્ત્રીએ પુરૂષની ઈચ્છાને અનુસરી તેના આશ્રયમાં ઘર વ્યવસ્થાનું, બીજા ઘરો સાથે વ્યવહાર ચલાવવાનું અને પ્રજા ઉછેરવાનું કામ પોતેજ કરવાનું છે અને પુરૂષના કામમાં પણ સહાયભૂત થવાનું છે. વળી દાંપત્ય પ્રેમમાં પુરૂષ મોહક અને સ્ત્રી મોહિત છે—કઠિન સૌંદર્ય કોમળ સૌંદર્યને પોતાની તરફ ખેંચે છે; પણ કેટલાએક મંડલમાં સ્ત્રી મોહકપણે વર્ત્તે છે અને પુરૂષ મોહિતપણે વર્ત્તે છે અને એમ મૂળ સ્વભાવથી વિપરીત વર્ત્તણુક કરવાથી શ્રાવક સંસારના સુખનો ભંગ થઇ જાય છે, કારણ કે તેવા દાંપત્યમાં પરસ્પર સ્નેહભાવ રહી શક્તો નથી. કેટલાએક પશ્ચિમ રીતિને પસંદ કરી કહે છે કે, સ્ત્રી પુરૂષની બુદ્ધિ નીતિ જન્મથી સરખી છે, તેનામાં સ્વાભાવિક દોષ વિશેષ નથી, એમ કહેનારા તે પોતાના અનુભવના સત્યને પણ અસત્ય કહેનારા છે; મોહિતપણાનો પણ મમત ધરીને સ્ત્રીબુદ્ધિ ઉપર પુરૂષ બુદ્ધિનો અંકુશ હોય તોજ ઘર સારૂં ચાલે. જે ઘરમાં સ્ત્રીનું ચલણ હોય તે ઘર પોતાનો યશ વધારે તો નહીં, પણ ઘણોજ ઘટાડે છે. એ અનુભવથી જોવાય છે. આજકાલ શ્રાવક સંસારમાં ઘર-સંસારની અવ્યવસ્થા થઈ પડી છે. કેટલેક સ્થળે ત્રિયારાજ્ય જોસભેર ચાલે છે. સ્ત્રીતત્ત્વ આગળ પુરૂષતત્ત્વ નિર્બળ બની ગયેલું દેખાય છે. જેથી ગૃહરાજ્ય અવ્યવસ્થિતપણે ચાલે છે; માટે ગૃહતત્ત્વની સુધારણા કરવાની આવશ્યક્તા છે. જ્યારે ગૃહતત્ત્વની ઉત્તમ પ્રકારે સુધારણા થશે ત્યારે શ્રાવક સંસાર સારી રીતે વ્યવસ્થિત થઇ સુખકારક નીવડશે.

૪ મર્યાદા.

શ્રાવકસંસારનું ચોથું તત્ત્વ મર્યાદા છે. સ્ત્રી અને પુરૂષની વચ્ચે, માતા પિતા અને સંતાનોની વચ્ચે અને જ્યેષ્ટ તથા કનિષ્ટની વચ્ચે રહેલી મર્યાદાની શૃંખલા તુટવી ન જોઇએ. એક વિદ્વાન લખે છે કે, “ મર્યાદા એ સંસારની સુઘડતા છે, સંસારના સ્વરૂપનો નમુનો છે અને ઉંચી જાતના દાંપત્ય ભાવનું શુદ્ધ સ્વરૂપ છે. મર્યાદાના વિવેક વાળો વરવહુનો પ્રેમ, શ્રાવક સંસારરૂપ સુંદર મહેલનો પાયો છે. જ્યાંસુધી એવો પ્રેમ ટકી રહેવાનો છે, ત્યાંસુધી એ સંસારરૂપ પ્રાસાદ અબાધિત રહેનારો છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

આજકાલ તે મર્યાદાનો ભંગ વિશેષ થતો જોવામાં આવે છે. તરૂણ સ્ત્રીપુરૂષો સ્વતંત્રતાની લાલસા રાખે છે અને વડિલો તેમને પરતંત્ર રાખવા તત્પર રહે છે, ઉભયની એ સ્થિતિમાં પરાધીનતા દુઃખમાંથી મુક્ત થવાની ઇચ્છા રાખનારા તરૂણ દંપતીના હૃદયમાં વડિલ તરફ અભાવ ઉત્પન્ન થાય છે, પછી તેમના તરફથી મર્યાદાના ભંગનો આરંભ થવા માંડે છે. જે મર્યાદાના ભંગને લઇને શ્રાવક સંસારને આરંભમાંથીજ નિર્બલ કરી નાખવામાં આવે છે. હવે તે મર્યાદાનો ભંગ ન થાય, તે વિચાર કરવાનો છે. મર્યાદા સાચવવાને માટે પ્રથમ ધર્મ અને નીતિના શિક્ષણની જરૂર છે. એ શિક્ષણમાં મનુષ્ય જીવનના ઉન્નત, ઉદાર અને સાર વિષયો વિષે ઉત્તમ પ્રકારની સમજુતી આપવી. પાપ, ઇર્ષ્યા, વ્યભિચાર આદિ ભાવો કે જે મનુષ્ય જીવનને કલંકિત કરનારા છે, તેઓથી દૂર રહેવાની સચોટ છાપ પાડવી, અને વડિલવર્ગ પ્રત્યે સંતાનોએ કેવી રીતે વર્ત્તવું જોઇએ ? તે વિષેનો દૃષ્ટાંત સાથે ઉપદેશ અપાવવો. વડિલોનું ગૌરવ કેવી રીતે ઉન્નત છે અને તેમનું બહુમાન કરવામાં કેવા કેવા લાભો રહેલા છે ? તે વિષે સરસ સમજુતી આપવી. આવા શિક્ષણના પ્રકાશથી સંતાનો બાલ્યવયથીજ મર્યાદા રાખતા શીખે છે. જ્યારે બાલકોના હૃદય ઉપર મર્યાદાના શિક્ષણની છાપ પડે છે, ત્યારે તે મર્યાદાની સીમાની બહાર જઇ શકતો નથી. સાંસારિક રીત રીવાજો, તેની અસર, ધાર્મિક, સાંસારિક કે રાજકીય પ્રવૃત્તિ, મનોવ્યાપારમાં થતા પરિવર્ત્તનો, અને જગતની વિચિત્રતા એ મર્યાદાના શિક્ષણથી વિજ્ઞાત થાય છે. વીર્યશાલી, ઉદાર અને પરોપકારી મનુષ્યો જે ઉત્પન્ન થયેલા દેખાય છે, તે મર્યાદાના શિક્ષણનો મહિમા છે. તેથી સદગુણી શ્રાવક ગૃહસ્થોએ જો પોતાના સંતાનોનો ભવિષ્યનો સંસાર સુધારવો હોય તો તેમણે પોતાના સંતાનોને મર્યાદાનું શિક્ષણ આપવું. એ શિક્ષણથી સંતાનો એવા મર્યાદિત થાય છે કે જેથી વડિલોના તેઓ પૂર્ણ વિશ્વાસુ બને છે.

સાંપ્રતકાલે શ્રાવક સંસારમાં મર્યાદાનો અનેક રીતે ભંગ થતો જોવામાં આવે છે. બાલલગ્નના દોષે કરી નાની વયના કુમારો પિતાની પદવી મેળવે છે. પોતાના વડિલની આગળ હજુ ઉછરતો બાળક જોતજોતામાં બાપ થઇને બેસે છે! થોડા વખતમાં તો કેટલાએક સંતાનોથી તે પરિવૃત થઇ જાય છે. મર્યાદાના પૂર્ણ શિક્ષણને અભાવે તરૂણો તત્કાળ વડિલોની મર્યાદા તોડવા માંડે છે. વડિલની પ્રત્યક્ષ પોતાના બાળકોને બોલાવે છે, હુલાવે છે, રમાડે છે, તેડે છે, અને બહાર ફરવા લઇ જાય છે. બાળકોની ઉપર મોહિત થયેલો તરૂણ પછી તેને લઇને પત્નીની આધીનતામાં આવી જાય છે, પછી કેળવણી વગરની વધૂ પણ વડિલ સાસુ સસરાનો અનાદર કરે છે અને સ્વતંત્રતાના સુખની ચાહના રાખી મર્યાદાનો ભંગ કરે છે. આમ ન થવું જોઇએ. શ્રાવક સંસારના આ દોષો ઘેર ઘેર જોવામાં આવે છે તેથી શ્રાવક ગૃહસ્થોએ એ મર્યાદા તત્ત્વને સુધારવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૫ અવિભક્તપણું.

અવિભકતપણું એ શ્રાવક સંસારનું પાંચમું તત્ત્વ છે. જે કુટુંબ સંપ અને સલાહથી વિભકત થતું નથી, તે કુટુંબ સર્વદા સુખી રહે છે અને સંસારનો નિર્વાણ કરવાના સાધનો પ્રાપ્ત કરી શકે છે. પૂર્વકાળે ઘણાં શ્રાવક કુટુંબો અવિભક્ત રહેતા હતા અને મૂળ પુરૂષના નામથી પોતાના વ્યાપારની પેઢી ચલાવતા હતા. અદ્યાપિ પણ જ્યાં કર્મની અનુકૂળતા હોય અને પુણ્યનો પ્રભાવ વધતો જતો હોય ત્યાં વ્યાપારની પેઢી અવિભક્તપણાથી પ્રવર્ત્તે છે. અને તેમાં ધન અને પ્રતિષ્ઠાનો મહાન્ લાભ મળ્યા કરે છે. તે અનુભવી વિદ્વાન્ લખે છે કે, “ શુચિ, મર્યાદા અને અવિભક્તપણું, એ આર્ય ગૃહસ્થાશ્રમના તત્ત્વો છે. તેનું પ્રગટ દર્શન શુભાશુભ પ્રસંગે કુટુંબોના પરસ્પર વ્યવહારમાં રહેલું છે. તેનું પ્રૌઢ દર્શન વર્ણવ્યવહારમાં છે, અથવા વર્ણ, જ્ઞાતિ અને ગૃહ—એ ત્રણેનું બંધારણ ઉપલા ત્રણ તત્ત્વોથી ભરપુર છે. શુચિપણું અને મર્યાદા એ બંને તત્ત્વો અવિભક્તપણાના પોષક છે. જો કુટુંબની દરેક વ્યક્તિ શુચિતાને ધારણ કરતી હોય અને ગુરૂ અને લઘુની મર્યાદા સચવાતી હોય તો તે કુટુંબનું અવિભક્તપણું ટકી રહે છે અને તેના સર્વ પ્રકારના ઉન્નતિના સાધનો આબાદ રહે છે. અવિભક્તપણું નભાવવાને કુટુંબી જનોમાં ઉચ્ચ કેળવણીની આવશ્યક્તા છે. કેળવણીના પ્રભાવથી કુટુંબીઓ સદ્ગુણી બને છે. સદ્ગુણો જુની ખાણના હીરા જેવા છે કે જેને સરાણે ચડાવ્યાથી શ્રાવક સંસારનું ખરૂં કલ્યાણ થશે. આજકાલ તે કીંમતી હીરા સુધારાને પસંદ નથી, તે નવી ખાણના પાસાદાર બનાવેલા હીરા તરફ મંડલનો રાગ કરાવે છે; પણ તેમાં મોટી ભૂલ થાય છે, કારણકે આર્ય શ્રાવક સ્વભાવમાં ધર્મ સાર છે અને સંસાર તે અસારજ છે. વિપરીત પ્રકૃતિ થઈ કે પ્રાણ રહે નહીં, જ્યારે શ્રાવક સંસારનેજ સાર માનતો થશે, ત્યાર તે આર્ય શ્રાવકજ નહીં.

આજકાલનો સુધારો દેહાત્મવાદી છે અને સર્વને એકવર્ણ કરવા ઈચ્છે છે, પણ સુઘટિત બંધારણ જોતાં તેમ થવાનો સંભવ નથી. બીજી કેટલી એક પાછળથી દાખલ થયેલી કુરૂઢિઓ દૂર કરવા લાયક છે. પણ તેની સાથે કેટલીએક ઉત્તમ રૂઢિઓનો નાશ થવો ન જોઇએ. એ લક્ષમાં રાખવાનું છે. કેટલાએક રીવાજો ધર્મના અપાર વિચારને અનુસરી ચાલેલા છે. તે રીવાજો ઘણાં કાળથી સાચવી રાખવામાં આવ્યા છે, તેમાં પ્રજાએ પોતાની વીરશ્રી દર્શાવી છે. આજકાલનો સુધારો વિધવાની દાઝ આણે છે. પણ તેથી થવાની જે અવ્યવસ્થા અને અશુચિ તેનો વિચાર કરતો નથી. અહીં વિચાર કરવો જોઈએ કે, સ્ત્રીઓને ભોગમાં લોલુપ અને સ્વચ્છંદી કરવામાં શો લાભ છે ? વિદેશી સુધારો જનમંડલને જડશક્તિની સંપત્તિ આપવા કરે છે, પણ જનમંડલે તો જીવશક્તિની સંપત્તિને શ્રેષ્ઠ માની છે. અને તે માન્યતા શ્રાવકત્વને સતેજ કરનારી અને પરમ પદને આપનારી છે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રાવક સંસારના આ અવિભકતપણાના તત્ત્વને માટે આજકાલ અવ્યવસ્થા થઇ પડી છે. શ્રાવકોના નવીન તરૂણો જરા વ્યવહારમાં કુશળ થયા કે તરત પોતાના વડિલ પાસે દાગ ભાગ લેવા તૈયાર થાય છે. એક વડિલના નામથી ચાલતી વ્યાપારની શ્રૃંખલાને છિન્ન-ભિન્ન કરી નાંખે છે અને વિભક્ત થઇ ગૃહની જામેલી પ્રતિષ્ટાને મહાન્ હાનિ પહોંચાડે છે. એક મહાન્ વ્યાપારની પેઢીને ખંડિત કરી વ્યાપારના પ્રવાહને સ્ખલિત કરી નાખે છે. જે કુટુંબ ધન સંપત્તિના અભાવથી સ્વતંત્ર વ્યાપાર કરવાને અશકત છે, અને તેથી જે સેવાવૃતિવડે પોતાનો નિર્વાહ ચલાવતું હોય છે તેવું કુટુંબ જો વિભકત રહે તો તે કુટુંબના આશ્રિતોને વિશેષ લાભ થાય છે, પણ જે કુટુંબ એક મોટા વ્યાપારની પેઢી ચલાવતું હોય, તે કુટુંબને વિભક્ત થવામાં મોટી હાનિ થાય છે. એ તો નિર્વિવાદ સિદ્ધ છે. કદિ કેળવણી વગરની અને લઘુ વૃત્તિવાળી અલ્પમતિ અબળાઓની વચ્ચે અણબનાવ ઉત્પન્ન થાય, પણ પુખ્ત વિચાર ધારણ કરનારા પુરૂષોએ તો સંપ રાખી અવિભકતપણું ટકાવી રાખવું જોઇએ.

સાંપ્રતકાલે અવિભકતપણાનું તત્ત્વ નિર્બળ થવાથી શ્રાવક સંસાર ઉચ્ચ સ્થિતિમાં આવતો નથી. ઉછરતા તરૂણો સ્ત્રીઓને આધીન થઇ જાય છે, તેથી તેઓ તત્કાળ વિભક્ત થવાનો પ્રયાસ કરવા માંડે છે. અને તેને માટે વડિલોને અનેક રીતે પજવે છે. અનેક પ્રતિષ્ઠિત કુટુંબો સ્ત્રીઓના કંકાસને લઇને વિભકત થયેલા છે અને થાય છે અને તેમ થવાથી કુટુંબની પ્રતિષ્ઠાનું શિખર તુટી જાય છે. કેટલા એક કુટુંબમાં પુરૂષ વર્ગ સમજુ હોવાથી ત્રિયારાજ્યનું બલ ચાલતું નથી એટલે તે કુટુંબ માત્ર રસોડાનો વ્યવહાર ભિન્ન ભિન્ન કરી પોતાની પ્રતિષ્ઠાને સાચવે છે. તેવી જાતનું અવિભક્તપણું ઓછું હાનિકારક છે. સુજ્ઞ પુરૂષોએ આ ઉપરથી સમજવાનું છે કે, અવિભક્તપણાના તત્ત્વને અબાધિત રાખી શ્રાવક સંસારને નિરાબાધ કરવો.

૬ વર્તણુક. (વર્ત્તન)

શ્રાવક સંસારને ઉત્તમ કોટીમાં લાવવાનું છઠું તત્ત્વ વર્તણુક છે. ઉત્તમ પ્રકારનું વર્ત્તન રાખવાનું શિક્ષણ જે કુટુંબમાં મળે છે, તે કુટુંબમાં શ્રાવકસંસાર નમુનાદાર બને છે. શ્રાવક પુરૂષ શુદ્ધ વ્યવહારને અને વાડલોની ઉત્તમ રીત રીવાજને માન આપી વર્ત્તનારો હોવો જોઇએ. ધૈર્ય વીર્ય અને ધર્મ દાનની લક્ષ્મી વડે યુક્ત એવો શ્રાવક સંતોષી થઇ પોતાના ગૃહ-સંસારમાં પ્રસન્ન રહેવો જોઇએ ગૃહ-સંસારને શોભાવનારી શ્રાવિકાનો સર્વોપરી યશ તેના સતીપણામાં-પતિવ્રતમાં-કુલવધૂપણામાં-શીલમાં હોવો જોઇએ. તેણીએ પોતાના શ્રાવક પતિને સર્વસ્વ અર્પણ કરવું જોઇએ; શ્રાવક દંપતિનું પ્રેમ શૌર્ય સ્વધર્મના વિષયમાં હોવું જોઇએ, આર્ય જૈન રમણીઓ જ્યારથી વિવાહિત થઇ છે, ત્યારથી પ્રેમની ઉત્તમ નીતિએ

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

પોતાના સઘળા હકો સ્વામીને અર્પણ કરી દે છે. આ બધો પ્રભાવ ઉત્તમ વર્તણુકના તત્ત્વનો છે. હમણાંની સ્થિતિ વિપરીત ભાવને પામી છે. કોઇ ખાવા લઈ છોકરીને પરણાવે છે, ઘરડાને, કુરોગીને લાલચથી કન્યાદાન કરે છે. કોઇ સામા આપનારની છોકરી સાથે છોકરાને પરણાવે છે. જ્યાં કુલીનતાનું બલ છે, ત્યાં કહીં કહીં કજોડા છે. કેટલા એક ઘેર એકથી વધારે વધૂ હોય છે, ત્યાં શોકયોનાં કલહ હોય છે; સાસુ નણંદ અને વહુ વારૂના અણબનાવ અને સાપત્ન્ય ભાવના અનેક ટંટા હોય છે. આ બધો પ્રચાર સારી વર્તણુકના તત્ત્વના અભાવનો છે. આથી શ્રાવક સંસાર અધમ દશામાં આવી ગયો છે. જ્યારે વર્તણુકના તત્ત્વમાં ઉત્તમ પ્રકારનો સુધારો થશે, ત્યારે શ્રાવક સંસાર પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપને સંપાદન કરી શકશે.

એવી રીતે શ્રાવક સંસારના છ તત્ત્વો ગણેલા છે. એ છ તત્ત્વોની જો ઉત્તમ પ્રકારે સુધારણા કરવામાં આવે તો શ્રાવક સંસારનું ગૃહરાજ્ય સ્વસ્થતાથી, ચાલતા બંધારણથી, પરંપરાની રહેણી કરણીથી અને પરલોકના સુખની આશાથી શાંતિના ઉંચા સુખને સંપાદન કરવાને સમર્થ થઈ શકે છે. એક આર્ય શ્રાવક પોતાના ગૃહાવાસને માટે આ પ્રમાણે લખે છે:—આનંદ યુક્ત ઘર, સદ્બુદ્ધિવાલા સંતાનો, કેળવાએલી સુશીલ કાંતા, સારાં સગાંઓ અને મિત્રોનો યોગ, સંતોષવાલો ધન વૈભવ, દાંપત્ય પ્રેમ, આજ્ઞા તત્પર સેવકો, મિષ્ટાન્ન પાનનો ભોગ, દ્વાદશવ્રતનું પાલન, ત્રિકાલ જિનપૂજા અને સાધુજનનો સમાગમ જ્યાં હોય છે, તે ગૃહાવાસને ધન્ય છે. એવો ગૃહસ્થાવાસ આ છ તત્ત્વોની સુધારણાથી પ્રાપ્ત થાય છે. V.

આત્માનંદ પ્રાપ્તિનો માર્ગ.

ચિત્ત શુદ્ધિ.

લેખક—શિષ્ય.

(ગતાંક પૃષ્ટ ૭૨ થી ચાલુ)

આત્માનંદ પ્રાપ્તિના માર્ગપરના મુસાફર! મુસાફરી દરમ્યાન જે ત્રણ પ્રકારની તૈયારી કરવાની જરૂર છે, તેમાંથી બે તૈયારી–દેહશુદ્ધિ અને વાસનાશુદ્ધિ–વિષે વાત કરી ગયા. હવે આપણે ચિત્તશુદ્ધિની બાબત વિષે વિચાર કરશું. ચિત્તશુદ્ધિ એ અત્યંત અગત્યની બાબત છે. પરંતુ જ્યાંસુધી સંયમ કરવાની ઇચ્છા ન થાય ત્યાંસુધી શુદ્ધિ થતી નથી. સંયમ કરવાની ઇચ્છા ત્યારેજ થાય છે કે જ્યારે આત્માનંદ પ્રાપ્તિની ખરેખરી ધૂન લાગે છે. અને તે ધૂન ત્યારેજ લાગે છે કે જ્યારે ઐહિક બાબતો સુખ આપતી નથી, કંટાળો આપે છે, તેમાંથી મજા જતી રહે છે, નશ્વર છે એમ સમજાય છે, જન્મ મરણના ચક્ર સાથે બાંધી રાખનારી છે. આ સર્વ વિવેક દીપકના પ્રકાશમાં સમજાય છે, વૈરાગ્યની વેદીપર ચડતાં અનુભવાય

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

છે, ષટ્સંપત્તિના સાધનવડે માર્ગ ખુલ્લો બને છે અને પ્રેમની જ્યોતિમાં અંતરાત્મા અને પરમાત્માની ઐક્યતા પ્રકટ થાય છે.

સંયમ કરવો એટલે ચિત્તમાં અમુક વિચારોને પ્રવેશ કરવા દેવા અને અમુક વિચારોને પ્રવેશ કરવા ન દેવા. આપણી પસંદગીના વિચારો આવવા જોઈએ; બાકીના ચાલ્યા જવા જોઇએ. ચિત્તને સંયમમાં રાખવું જોઇએ એમ કહેવું સહેલું છે, લખવું સહેલું છે, તેના વિષેની વાતો કરવી સહેલી છે પણ સંયમમાં રાખતાં કેટલી મુશ્કેલીઓ નડે છે, કેટલું આંતરયુદ્ધ કરવું પડે છે, કેટલા અંતરાય આવે છે તેનો ખરેખરો ખ્યાલ તો જેઓ ચિત્તને સંયમમાં આણવા માટે યોગ્ય રીતે પ્રયત્નશીલ થએલા છે તેઓને હોય છે. ચિત્ત ચંચળ છે, વાંદરા જેવું છે, મૃગ જેવું છે, પવનને દાબમાં રાખવા જેવું દુષ્કર છે. એ ચિત્તને અંકુશમાં આણવું એ બહુ મુશ્કેલ છે, એ કડવી ફરિયાદ પ્રત્યેક શિષ્યે પોતાના ગુરૂને કરેલી છે, કરે છે અને કરશે. તેમજ ગુરૂએ મનમાતંગને વશ કર્યા સિવાય આત્માનંદ પ્રાપ્તિનો માર્ગ કદી ખુલ્લો થતો નથી માટે કોઈપણ ઉપાયે કરીને ચિત્તને વશ કરવુંજ જોઈએ, એમ પોતાના શિષ્યને કહ્યું છે, કહે છે અને કહેશે.

કોઈપણ પ્રકારનો વિચાર કરવાથી ત્રણ સ્થળે અસર થાય છે. એક તો વિચાર કરનારના પર અસર થાય છે. બીજું જે માણસ માટે વિચાર કરીએ છીએ તેના પર અસર થાય છે. ત્રીજું દુનિયાના વાતાવરણ પર અસર થાય છે. જો શુભ વિચાર કરીએ છીએ તો ત્રણે સ્થળે શુભ અસર થાય છે અને જો અશુભ વિચાર કરીએ છીએ તો અશુભ અસર થાય છે. વિચાર કરવામાં કેટલી ગંભીર જવાબદારી રહેલી છે તેનો જો ખરેખરો ખ્યાલ આપણે લાવતા હોઇએ તો કયા વિચાર કરવા અને કયા વિચાર ન કરવા તે આપણે ધ્યાનમાં રાખીએ. વિચાર શકિતરૂપી કીંમતી બક્ષીસ મનુષ્યને પ્રાપ્ત થઈ છે, તે શકિતવડે તે દુનિયાનો ઉદ્ધારક બની શકે તેમ છે. તેમજ તે દૈવી સંપત્તિના પક્ષનો વીર યોદ્ધો બની શકે તેમ છે, તેમજ તે આસુરી સંપત્તિના પક્ષનો જુલ્મી લડવૈયો બની શકે તેમ છે. હું અમુક વિચાર કરૂં છું તેની આ અસર થશે અને આટલે ઠેકાણે તેની અસર થશે અને તે અસરને લઈને બીજાઓ પણ તેવા વિચાર કરી તેની તેવાજ પ્રકારની અસર બીજાઓ પર કરશે અને એ બધી જવાબદારી મારે શીર છે એમ જો માણસ ખાત્રીપૂર્વક સમજતો હોય–માત્ર હોઠથી માનતો હોય તેમ નહિ–તો ચિત્તસંયમ કરવા પર માણસ દઢતાથી વળગી રહે અને તેની સિદ્ધિ થાય ત્યાંસુધી તે પોતાના અસ્ત્ર પાછા હેઠા ન મૂકે.

માણસ જેવો વિચાર કરે છે તેવો તે બને છે. જો તે સારા વિચાર કરે છે તો તે સારો થાય છે અને જો ખરાબ વિચાર કરે છે તો તે ખરાબ થાય છે. આપણે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

માણસના માત્ર બાહ્ય વર્તન પર નજર રાખીએ છીએ અને તેની કીંમત કરીએ છીએ. એ બાહ્ય વર્તન ઘણી વખત ઉપર ઉપરથી સારૂં દેખાતું હોય છે અને અંદર ખરાબ વિચારો ભરેલા હોય છે. તો તે ઢોંગી વર્તન અમુક વખતે ખરેખરા સ્વરૂપમાં તો બહાર પડ્યા વગર રહેતું નથી. કારણકે પહેલાં વિચાર અને પછી વર્તન. જેવા વિચાર તેવું વર્તન. એક માણસ વિચાર અમુક જાતના કરતો હોય અને વર્તન જુદી જાતનું રાખતો હોય તો વિચાર અને વર્તનનો ભેદ ઉઘાડો પડ્યા વગર રહેતો નથી. જો કોઇને શૂરવીર બનવું હોય તો શૂરવીરતાના વિચાર કરવા જોઇએ. જો કોઇને સત્યપ્રિય બનવું હોય તો સત્યના વિચાર કરવા જોઇએ. આપણે તો આત્માનંદ પ્રાપ્તિ કરવી છે તો આપણે આત્મા પરના વિચાર કરવા જોઇએ. આટલા માટે "હું દેહ છું" એ ભ્રમણા છોડી દેવી જોઇએ. દેહભાવના તોડી નાંખવી જોઇએ. વાસનાઓમાં રમણ કરવાનું છોડી દેવું જોઇએ. તે ભૂલમાં ભમાવે છે. તરંગમાં તણાવાનું ત્યજવું જોઇએ. તે તાણમાં તણાવાથી ધારેલે ઠેકાણે—લક્ષ્ય સ્થાને પહોંચાતું નથી. "હું આત્મા છું. અજર છું. અમર છું. અવિનાશી છું. મેં અનેક દેહ ધારણ કર્યા છે. તે ચાલ્યા ગયા છે. પણ હું તો રહ્યો છું. મેં અનેક વાસનાઓ કરી છે. તે ચાલી ગઇ છે. પણ હું તો રહ્યો છું. મેં અનેક તરંગો કર્યા છે. તે પણ ચાલ્યા ગયા છે. પણ હું તો રહ્યો છું. વિનાશી જતું રહે છે. હું અવિનાશી રહ્યો છું. અને તે પણ સદા સર્વદા. આત્મા અનંત શકિતરૂપ છે, શાંતિ રૂપ છે. તે શકિત અને શાંતિથી (Power and peace) હું જગતમાં રહી પ્રભુનું કાર્ય કરીશ." આ પ્રકારનું ધ્યાન દરરોજ સવારે, બપોરે અને રાત્રે પાંચ પાંચ મીનીટ તો કરવુંજ, અને તે ઉપરાંત જ્યારે જ્યારે ફુરસદ મળે ત્યારે કરવું. આત્મા પ્રત્યે શુભ વર્તન રાખવાં માટે પ્રયાસ કરવો. તે પ્રયાસમાં દેહ, વાસના અને તરંગ વિઘ્નરૂપ થવા પ્રયત્ન કરશે પણ તેને દાબી દેવા. કારણ આત્માના અજેય બળ પાસે બધાના બળ નકામા છે. આ પ્રકારનો વિચાર વારંવાર કરવાથી એક વખત એવો આવશે કે વિચાર અને વર્તનની સામ્યતા થશે.

વિચાર એ લોહચુંબક સમાન છે. આપણામાં જે જાતનો વિચાર હશે તેવા વિચાર આપણા તરફ ખેંચાઇને આવશે. તેથી એક સારો વિચાર મનમાં રાખવાથી અનેક ગણો ફાયદો થાય છે અને એક ખરાબ વિચાર મનમાં રાખવાથી અનેક ગણી હાનિ થાય છે. જો આપણે ક્રોધ રાખશું તો ક્રોધી જનો સાથે એકતાર થશું, જો આપણે વિષયી હશું તો વિષયી જનો સાથે અજાણતાં અદૃશ્ય રીતે પણ એકતાર થઇ જશું. આપણે જે પ્રકારના હશું તે પ્રકારના માણસો સાથે અજાણતાં અદૃશ્ય રીતે પણ એકતાર થઇ જશું. આપણે તો આત્માનંદ પ્રેમી થવા ઇચ્છીએ છીએ તેથી

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

આપણે અજાણતાં અદૃશ્ય રીતે પણ જુદા જુદા ભુવનો પર રહેલા આત્માનંદ પ્રેમીઓની સાથે એકતાર બનેલા છીએ. જેટલે અંશે આપણો પ્રેમ તેટલે અંશે જોડાણ. આપણે તેઓ સાથે જોડાવું કે તેઓનાથી જૂદું પડવું એ આપણાજ હાથમાં છે. એક ઉત્તમ વિચાર સતત રાખવાથી આપણે માત્ર આ દુનિયાના જુદા જુદા સ્થાનોમાં રહેલા સંતજનો સાથે એકતાર થઈએ છીએ એટલુંજ નહિ પણ વિશ્વના અનેક ભુવનો પર રહેલા આત્મપ્રેમી સંતજનો સાથે એકતાર થઈએ છીએ. આવી ઉત્તમ તક માણસો કેમ ગુમાવતા હશે ! ! !

આપણે ઘરમાં કેવા માણસને આવવા દેવો તેનો વિચાર કરીએ છીએ, પણ આપણા મગજમાં કેવા વિચાર આવવા દેવા અને કયા વિચાર ન આવવા દેવા તેનો લેશ પણ વિચાર કરતા નથી. જાણે આપણાં મગજમાં તો એક ધર્મશાળાની જેમ જે આવે તેને ઉતરવાની છુટ હોય છે તેમ જે વિચાર આપણા મગજમાં દાખલ થાય તેને રહેવાની છુટ આપીયે છીયે. આમ કરવાથી આપણી ચિત્ત શકિતનો નકામો વ્યય થાય છે, ચિત્ત શકિતની હાનિ થાય છે અને જરા પણ ચિત્ત શુદ્ધિ થતી નથી. જેમ ઘરમાં માત્ર આપણી પસંદગીના માણસોને આવવા જવા દઇએ છીએ અને તે સિવાયનો બીજો કોઇ આવે છે તો તેને ઘરની બહાર રાખીએ છીએ તેમજ આપણે આપણી પસંદગીના અને આત્માનંદ પ્રાપ્તિના વિચારોને આવવા જવા દેવા જોઈએ અને બીજા આવે તો ધકો મારીને દૂર કાઢવા જોઇએ. અમુકજ વિચાર આવવાથી મગજના પરમાણુઓ સૂક્ષ્મતર બનશે અને મગજ દૈવી પ્રવાહ ઝીલવાને યોગ્ય બનશે.

આપણે અમુકજ વિચાર નથી રાખી શકતા તેનું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે આપણામાં દોષ દૃષ્ટિ છે. આપણે બીજાઓમાં શા દોષ રહેલા છે તે જોઈએ છીએ. પણ તેનામાં શા સદ્‌ગુણો રહેલા છે તે જોતા નથી. દરેક માણસમાં અમુક દોષ પણ હોય છે અને અમુક સદ્‌ગુણ પણ હોય છે. આપણે તો તેના સદ્‌ગુણ પર નજર રાખવાની છે. ગુણદૃષ્ટિ રાખવાની છે. ગુણગ્રાહક થવાની જરૂર છે. કારણ દોષ વિનાશી છે. આ જન્મે કે પછીને જન્મે પોતાની ભૂલ સમજાતાં કે જીવનમાં કોઇ કડવો અનુભવ થતાં તે માણસ પોતાના દોષ દૂર કરશે. સદ્‌ગુણ અવિનાશી છે. તે જન્મોજન્મ રહેવાના. તે માટેજ કહેવામાં આવ્યું છે કે "પાપીને ધિક્કારો નહિ, તેની સાથે સહાનુભૂતિ રાખો, તેની દયા આણો. માત્ર તેનામાં રહેલા પાપથી અલગા રહો. તે પાપથી દૂર થવામાં તેને સહાય કરો. તે પાપી છે તેમ વિચાર કરી પાપથી મુક્ત થવાનો તેનો માર્ગ કઠણ ન બનાવો. પણ તમારી શુભેચ્છા મોકલી તેનો માર્ગ સરલ બનાવો. અત્યારે આપણે ગુણ દોષદૃષ્ટિ–સંયુક્ત દૃષ્ટિવાળા–છીએ. હવે આપણે માત્ર ગુણદૃષ્ટિવાળા બનવા પ્રયાસ કરવો જોઇએ. જે વખતે આપણે ગુણદૃષ્ટિવાળા બનીએ છીએ ત્યારે ઇશ્વરી શક્તિ આપણી દ્વારા વહે છે અને જ્યાં

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જ્યાં આપણે જઇએ છીએ ત્યાં ત્યાં પ્રેમ અને શાંતિનું વાતાવરણ સાથે લેતાં જઈએ છીએ. આપણને ઈશ્વરી જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે અને તે જ્ઞાનવડે ઈશ્વરી યોજના સમજી પૃથ્વીપર પ્રભુનું કાર્ય બજાવવાને અશક્ત થઈએ છીએ.

નીચેની બાબતો પર વિચાર કરવાથી ચિત્તશુદ્ધિ થાય છે.

૧ મનનો સંયમ, મનમાં અમુક પ્રકારના વિચાર આવવા દેવા, વિચારની શી અસર થશે તેની પૂરતી સમજ, અને પોતાનો દુનિયા સાથેનો સંબંધ.

૨ સંયમ, ધ્યાન અને ચારિત્ર્ય રચના—આ ત્રિપુટીના સંયોગથી આત્મદર્શનની પ્રાપ્તિના માર્ગ પર પડાશે.

૩ પોતામાં કયા વિચાર ક્યારે ક્યારે આવે છે અને શા માટે આવે છે તેનું બારીક નિરીક્ષણ કરવું.

૪ વિચારોની પસંદગી કરી રાખવી.

૫ પોતાની ઈચ્છાનુસાર વિચાર લાવવા અને વિચાર અટકાવવા આ પ્રયોગ વારંવાર કરવો.

૬ જે સમયે જે કાર્ય કરતા હોઈએ તેમાં પૂરતું ધ્યાન રાખવું. તે કાર્ય પૂરૂં થયું કે પછી તેને જરાપણ સંભારવું નહિં. નહિ તો દરિયા કીનારે બાંધેલા હોડકાના અથડામણ જેવી સ્થિતિ થાય છે.

૭ દઢતાથી અને પદ્ધતિસર વિચાર કરવાની ટેવ પાડવી. એક પળભર અમુક બાબત પર વિચાર અને બીજી પળે બીજી જાતનો વિચાર તેમ થવા ન દેવું. નકામા વિચારો કરવામાં ચિત્ત શક્તિનો વ્યય ન કરવો.

૮ હેતુ પૂર્વક વિચાર કરવો.

૯ સારા સારા વિચારો વારંવાર લાવવાથી સારા સારા વિચારોનો પ્રવાહ વહેશે. અને ખરાબ વિચારો ધીમે ધીમે ખરી પડશે—આવતા બંધ થશે.

૧૦ વિચારથી માણસ રક્ષણ કરી શકે તેમજ મારી શકે. વિચારનો સંયમ કરતાં શીખે તેને આ સિદ્ધિ મળે છે. રક્ષણ કરે તે દૈવી માર્ગ પર જાય છે. મારે તે આસુરી માર્ગ પર જાય છે.

૧૧ સદ્‌વર્તનથી સદ્‌વિચાર આવતા નથી, પણ સદ્‌વિચારથી સદ્‌વર્તન આવે છે. જેવા વિચાર તેવું વર્તન.

૧૨ સંયમ કરવા જતાં વિચારની શ્રેણી ત્રુટી જાય તો પણ ગભરાતાં નહિ. નાસી ગએલા વિચારને પકડી પકડીને તેની તેજ જગ્યાએ લાવવો અને બીજા આવેલા ખરાબ વિચારને દૂર કરવો. શરૂઆતમાં મુશ્કેલી લાગશે. પણ વારંવાર તેમ કરવાથી ટેવ પડશે. ટેવ પડતાં મુશ્કેલી સ્હેલી બનશે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૧૩ દરેકને જીંદગીમાં મુશ્કેલીઓ કોઇને કોઇ જાતની હોય છે. પ્રત્યેક મુશ્કેલીમાં તમારે કેવી રીતે વર્તવું છે તેનો આગળથી વિચાર કરી રાખો, એટલે જ્યારે મુશ્કેલી આવે ત્યારે ડહાપણથી વર્તી શકો.

૧૪ પ્રભુની પૂજા કરતી વખતે હાથ પ્રભુનું પૂજન કરે છે, ફૂલની માળા વિગેરે પહેરાવે છે, પણ હૃદય તો પ્રભુની લગ્નીમાં લાગેલું હોવું જોઇએ, તેવીજ રીતે તમે દેહ, વાસના કે તરંગથી દુનિયાના કાર્યો, વહેવાર, ફરજ વિગેરે બજાવો, પણ અંતરાત્માનો તાર તો પ્રભુની સાથે જોડેલો જ રાખો.

૧૫ ચિંતાથી ઘેરાએલા રહો નહિ. સવારમાં ઉઠતી વખતે બીછાનામાં બેઠા બેઠા ધ્યાન ધરો "આત્મા સિદ્ધ સ્વરૂપી છે. આત્મા અનંત શક્તિવાળો છે. તે આત્મા હું છું." એમ ચિંતવવાથી ચિંતા દૂર થશે.

૧૬ જે બાબત પર વિચાર કરો તેનો પૂર્ણ રીતે વિચાર કરો, અને વિચાર કરતાં તેને તમારા ચારિત્ર્ય બંધારણની સાથે જડી દ્યો.

૧૭ જે કાર્યને તમે ખરાબ ગણો છો તે કરવાનું ન્હાનું ના શોધો. ભૂતકાળમાં કરેલા વિચારો વર્તમાનમાં કાર્ય રૂપે પરિણામ પામે છે.

૧૮ જીવન વ્યવહારમાં પ્રત્યેક ક્ષણે એકાગ્રતા સાધો. જે કાર્ય કરતા હો તે પરથી તે વિચારને નાસવા ન દ્યો. કયું કાર્ય કરો છો તે જોવાનું નથી, પણ કેટલી એકાગ્રતાથી તે કાર્ય કરો છો તે પર ધ્યાન રાખવાનું છે.

૧૯ અશુભ વિચારથી બંધાએલા બંધનને શુભ વિચારથી તોડી નાંખો. જ્યાંસુધી તમે દેહ છો એમ ધારશો ત્યાં સુધી તમે દેહમાં બંધાઇ રહેશો. જ્યાંસુધી તમે વિચારથી બંધાશો ત્યાંસુધી વિચારથી મુક્ત નહી થશો. તેથી જો તમે આત્મા છો એમ વિચારશો તો આત્મતત્ત્વરૂપ બનશો.

૨૦ પોતાના ગુરૂદેવ, ઇષ્ટદેવ પર એકાગ્રતા કરવી અને તેમ ન ફાવે તો કોઇ સદ્ગુણપર ચિત્તને એકાગ્ર કરો.

૨૧ વિચારથી મનને સંયમમાં લાવવાથી મગજના તંતુઓ વિકસીત થાય છે અને ભવિષ્યમાં ઉચ્ચ પ્રકારનું ધ્યાન કરવા માટે યોગ્ય બને છે.

૨૨ કોઈ વિચાર હમેશાં મગજના પાછળના ભાગમાં રાખી મૂકવો. જ્યારે જીંદગીના વહેવારમાં પડશો ત્યારે તે વિચાર ઢાલ રૂપે આવી તમને બચાવશે.

૨૩ જો પવિત્ર થવું હોય તો પ્રાતઃકાળમાં પવિત્રતાપર ધ્યાન ધરો. પવિત્રતા કોને કહેવી તે શાંત રીતે સમજો. અને શામાટે પવિત્રતા રાખી શક્તા નથી, તે પર વિચારો.

૨૪ એક વિચાર તમારા મગજમાં આવે છે અને થોડીવાર રહીને ચાલ્યો જાય છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

આવવાની અને ચાલ્યા જવાની સ્થિતિ વચ્ચે કંઇ ફેર પડયો છે કે નહિ તે તપાસો. તમે તે વિચારને પ્રબળ બનાવ્યો છે કે નહિ તે જુઓ.

૨૫ જેમ અન્નથી સ્થૂલ દેહ પોષાય છે તેમ વિચારોથી માનસિક દેહ પોષાય છે.

૨૬ કોઈપણ કાર્ય હાથમાં લ્યો તેમાં પૂરેપુરૂ ચિત્ત પરોવો, પછી પડતું મૂકી દ્યો. આમ કરવાથી અમુક મહિનાની આખેરીએ એકાગ્રતાની શકિત વધી ગઇ હશે.

૨૭ કોઈપણ અશુભ વિચારને ઠેકાણે શુભ વિચાર કરો. જો ક્રોધ આવે તો શાંતિનો વિચાર કરો. જો તિરસ્કાર આવે તો પ્રેમનો વિચાર કરો. જો કોઈ માણસ માટે અશુભ વિચાર આવે તો તેનામાં જે સદ્‌ગુણ હોય તેનો અથવા જે કંઇ સત્ કાર્ય તેણે કર્યું હોય તેનો વિચાર કરો.

૨૮ કોઇ પણ માણસ માટે સારો કે ખરાબ વિચાર કરવાથી તેની અસર આપણને થયા વગર રહેતી નથી. કયો વિચાર આવવા દેવો અને કયો વિચાર ન આવવા દેવો તેની પસંદગી કરો. આપણે આપણા વિચારથી બીજાને અસર કરીએ છીએ અને બીજાના વિચારની અસર આપણને થાય છે.

૨૯ તમારે કયા વિચાર કરવા અને કયા ન કરવા તેનો નિશ્ચય કરવાથી જ લગભગ અડધી ફતેહ થઈ છે.

૩૦ વિચાર લોહચુંબક સમાન છે.

૩૧ વિચારથી માણસ ઉદ્ધારક, સહાયક બની શકે છે. એ તક લેવી તે દરેકના હાથમાં છે.

૩૨ આપણા બંધન બાંધનાર પણ આપણે છીએ અને મુક્ત કરનાર પણ આપણે છીએ. બંધનમાં પડ્યા રહેવું કે મુક્ત થવું તે પોતપોતાના હાથમાં છે.

આખા માસ દરમ્યાન દરરોજ એક એક નિયમ પર શાંતિથી વિચાર કરવાથી મહિનાની આખેરીએ વિચાર શક્તિનો નિગ્રહ અને વિકાસ અમુક અંશે થશે. પ્રભુ ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી અને સર્વ તીર્થંકરોની આશીષથી હૃદય પૂર્વક પ્રયત્ન કરનાર આત્માનંદની પ્રાપ્તિ કરો એજ શુભેચ્છા ! ૐ તત્ સત્ ।

શિષ્ય.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શાંતિની શોધ.

આજકાલ સર્વ મનુષ્યો શાંતિની પ્રબલ ઇચ્છા રાખ્યા કરે છે. શાંતિનું સ્થાન કયાં છે ? કયે ઠેકાણે શાંતિનો મેલાપ થાય છે, અને શાંતિનો યોગ ક્યા ઉપાયથી સંપાદન થાય છે ? તેને માટે વિચક્ષણ અને સામાન્ય લોકો વિવિધ પ્રકારની શોધો કર્યા કરે છે. સર્વને શાંતિ જોઇએ છીએ. શાંતિના અનુપમ સુખનો સ્વાદ સર્વને લેવો ગમે છે. તેને માટે તન, મન અને ધનથી મહાન્ પ્રયત્નો કર્યા કરે છે, પણ એ શાંતિ રૂપ મહાદેવીના દર્શન દુર્લભ થઇ પડયા છે. શોધ કરતાં પણ શાંતિનો પત્તો લાગતો નથી. શાંતિરૂપ સુધાનો સ્વાદ કોઈને સ્વતઃ આવી મલતો નથી. 'શાંતિ, શાંતિ' એમ પોકાર કરનારાઓને શાંતિ આવી મળતી નથી. શાંતિ કોઇ એવો પદાર્થ નથી કે જે ગજવામાં લઈ ઘરમાં લાવી મુકાય છે. તેમજ કોઇ એવી બજારો કે દુકાનો નથી કે જેમાંથી શાંતિ ખરીદ કરી લઇ શકાય છે. પ્રત્યેક ધર્મના અનુયાયીઓ શાંતિને માટે ભગીરથ પ્રયત્ન કરે છે. સર્વને શાંતિની પૂર્ણ ચાહના છે તથાપિ એ મહાદેવીની ઝાંખી કોઈને થતી નથી. કદિ થાય તો કોઇ વિરલાનેજ થાય છે.

આ જગત્‌માં શાંતિનો વાસ કયાં છે ? શાંતિદેવીની શીતળ છાયા કેવા પ્રદેશમાં પડેલી છે ? એ પ્રત્યેક ભવ્યાત્માએ જાણવાનું છે. તે શાંતિ પ્રત્યેક આત્માના અંતરંગ સ્થાનમાં રહેલી છે. શાંતિદેવીનું સુંદર મંદિર પ્રત્યેકના હૃદય પ્રદેશમાં રહેલું છે. જો એ મહાદેવીની ઝાંખી કરવી હોય તો પ્રથમ મનની ચંચળતા દૂર કરવી. આ જગત્‌ના દૃશ્ય વિષયોથી આકર્ષાતા એવા ચંચળ મનને અંકુશમાં રાખવું. તે મનરૂપી લોહને આકર્ષનારા ચાર લોહચુંબક કહેવાય છે, અધ્યાત્મયોગી પુરૂષો તેને **ચંડાળ ચોકડી**થી ઓળખાવે છે. જેમ કોઈ પ્રચંડ અપરાધીને ચાર રાજદૂતો પકડી લઇ જાય, તેમ મનરૂપી મહાન્ ચોરને ચાર પદાર્થો ખેંચી જાય છે. **નવીન, ઉત્તેજક, આલ્હાદક** અને **વિસ્મયક**–એવા તે ચાર પદાર્થોના નામ છે. તે ચાર પદાર્થો પોતાના પ્રબલ વેગથી મનને આકર્ષી જાય છે. જ્યાંસુધી મનુષ્ય તે ચાર પદાર્થોના આવેશને રોકી શકતો નથી, ત્યાંસુધી તે મન ઉપર વિજય મેળવી શકતો નથી. નહીં જીતાએલું મન કદિ પણ શાંતિદેવીના દર્શન કરવા પામતું નથી. આકર્ષક વિષયો તરફ જતાં એવા મનને રોકવાથીજ શાંતિની શોધ થઇ શકશે. જો શાંતિને શોધવાની ઈચ્છા હોય તો મનનો નિરોધ કરવાની જરૂર છે. જો પ્રથમથી મનોનિગ્રહનો શુભ હેતુ અથવા ઉદ્દેશને લઇને અભ્યાસ પાડયો હોય તો ક્રમશઃ તે અંતરાત્માની આજ્ઞાને વશ રહી શકે છે અને ત્યારેજ શાંતિનો પરમ લાભ પ્રાપ્ત થાય છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શાંતિના શોધકોએ આત્માના અંતર્પટમાં આવવું જોઇએ. બુદ્ધિની જડતાને દૂર કરી સાર–અસારનો યોગ્ય વિવેક રાખવો જોઈએ.

આ સંસારની અનેક ઉપાધીઓથી પીડાએલો એક મનુષ્ય કોઇ ઘોર જંગલમાં શાંતિની શોધને માટે ફરતો હતો, તે શાંતિને સંપાદન કરાવનારા સાધનો શોધતો હતો. જંગલના મધ્ય ભાગે આવી તેણે આર્ત્તનાદ કરી પોકાર કર્યો. “ અરે શાંતિ! મારા હૃદયમાં વાસ કર. મારા જીવનને ક્રૂર કર્મોએ અવ્યવસ્થિત કરી દીધું છે, મારી મનોવૃત્તિને મોહની મલિનતારૂપ ગર્ત્તમાં ફેંકી દીધી છે. હવે મને શરણુ આપ અને મારા આત્માનો ઉદ્ધાર કર. હે સુખરૂપ શાંતિ ! મારા હૃદયને આલિંગન કર. તારા વિયોગથી હું દુઃખના મહાસાગરમાં ડુબી ગયો છું. મારા મૃત આત્મા ઉપર તારી સુધાનું સિંચન કર. હું તારા સમાગમના સ્વાદની તીવ્ર ઇચ્છા રાખું છું, અનુગ્રહ કરી મારા કરનું અવલંબન કર. આ આર્ત્તનાદની સામે આકાશમાંથી ધ્વનિ પ્રગટ થયો. “ અરે દુઃખી આત્મા ! તું જેની શોધ કરવાને નીકળ્યો છે, તે મહાન્ શકિત પોકાર કરવાથી મલશે નહીં. તેનો વાસ તારા અંતરમાં જ છે. જે માતા પોતાના ઉત્સંગમાં રહેલા બાળકને બીજે સ્થળે શોધે છે, તે મૂર્ખ માતા છે. તેવી રીતની આ તારી કથા છે. જેને તું પોકાર કરી બોલાવે છે, તે તારી પાસે જ છે. તું તેને શોધી લે. તારી આસપાસ અનેક મોહક વિષયો અને લાલચો વીંટાઇ વળેલ છે. તેમને બુદ્ધિના વિકાશ સાથે તું દુઃખમૂલક અનુભવે છે અને શારીરિક સુખ સંપાદક એવા સ્થૂલ વિષયોનું વ્યવહારિક જ્ઞાન સંપાદન કરે છે. કોઇ સમયે તું લાલચના બલવત્તર આકર્ષણથી આકર્ષાઇ તેને વિવશ થઇ જાય છે અને તર્જન્ય શિક્ષા અનુભવે છે, હવે એ મોહક વિષયો અને લાલચોથી દૂર રહે જે. એમ કરવાથી તત્કાળ તને એ મહાશક્તિનો મેલાપ આપો આપ થઇ આવશે. એ મહાશક્તિ કે જે શાંતિના નામથી ઓલખાય છે, તે તારી મનોમય નાવિકા ઉપર બેઠેલી છે. એ નાવિકાને અંતરાય કરનારા પદાર્થોને તું દૂર કરજે. તેની ઉપર વાસના રૂપી પ્રચંડ પવનનો સ્પર્શ થવા દઇશ નહીં. જો એ વાસનાનો મહાન્ વાયુ તેને હલાવશે તો એ મહા[illegible] અંતર્હિત થઈ જશે. પછી કોઈ પણ ઠેકાણે તે મહાદેવીનો પત્તો મળશે નહીં. [illegible] તેટલો પ્રયત્ન કરીશ તો પણ તેણીની શોધ લાગશે નહીં. વાસના રૂપી [illegible]વન વડે પ્રેરાએલી મનોમય નાવિકા કદી પણ શાંતિનો લાભ થવા દેશે [illegible] ! જો તારે એ નાવિકાને વ્યવસ્થિત રાખવી હોય તો વૈરાગ્ય રૂપી ખલાસી ત[illegible]ખજે. એ ચતુર ખલાસી તારી મનોમય નાવિકાને કદિ પણ હાનિ કરવા દેશે [illegible]. વાસનાના વાયુએ ડોલાવેલી એ નાવિકાનો રોધ કરવાને વૈરાગ્ય રૂપી ખલાસીજ સમર્થ છે. તેને માટે એક વિદ્વાન આ પ્રમાણે લખે છે:—

For Private And Personal Use Only

" प्रचंडवासनावातैरुद्धूता नौर्मनोमयी ।
वैराग्यकर्णधारेण विना रोद्धुं न शक्यते ॥ १ ॥

અર્થ:—વાસના રૂપી પ્રચંડ પવને કંપાવેલ મનોમય નાવિકા વૈરાગ્ય રૂપી કર્ણધાર-ખલાસી સિવાય રોકી શકાતી નથી. " ૧

આકાશમાંથી પ્રગટ થયેલો આ ધ્વનિ સાંભળી તે જંગલવાસી પુરૂષ સ્વસ્થ થઈ ગયો. તેના પવિત્ર અને વિરક્ત હૃદયમાં શાંતિની આશા ઉત્પન્ન થઇ આવી. ગુરૂ કૃપાથી જે વડે શાંતિની શોધ થઇ શકે તેવા ઉપાયો તેને પ્રાપ્ત થયા હતા.

જે ભવ્યાત્માએ એ શાંતિને શોધવી હોય, એ મહાદેવીની શીતળ છાયામાં વસવું હોય, તેમણે મનોબળ, અભ્યાસ અને અનુભવ-એ ત્રિપુટી સંપાદન કરવી જોઇએ. એ ત્રિપુટીનો આશ્રય લેનારા આત્માઓ શાંતિદેવીના પૂજારી બની શકે છે. જેઓ યુવાવસ્થાના આવેશમાં આવી પડે છે, તેઓના હૃદયમાંથી મનોબલ, અભ્યાસ અને અનુભવની અસર ઉડી જાય છે, યુવાવસ્થાના સ્થૂલ સંપાદક યત્નો, મનની કામનાઓ અને ઈપ્સિત હેતુઓ પ્રથમ કહેલા વિકાશના માર્ગને સંકીર્ણ કરી તેની ગતિને રોકે છે અને તેને જડ અને અચેતન બનાવે છે. તેથી મનોબળ, અભ્યાસ અને અનુભવની ત્રિપુટીનો યથાશક્તિ વિકાસ કરવાથી ભગવતી શાંતિ દેવીના દર્શન જરૂર થાય છે.

હવે એ શાંતિની શોધ કરનારાઓએ શાંતિનું શુદ્ધ સ્વરૂપ પણ ઓળખવું જોઈએ. શાંતિ વસ્તુતાએ એકસ્વરૂપી છે, તથાપિ તેના બે પ્રકાર પડી શકે છે. **ખંડ શાંતિ અને અખંડ શાંતિ.** જે આત્માઓ આ સંસારના અથવા પોતાના ઐચ્છિક વિષયના સંપાદનથી જે શાંતિ મેળવે છે, તે **ખંડ શાંતિ** અથવા ક્ષણિક શાંતિ કહેવાય છે. અને જે આત્માઓ આત્માની તાત્વિક સ્થિતિ ને સંપાદન કરવાથી જે શાંતિ મેળવે છે, તે **અખંડ શાંતિ** અથવા શાશ્વત શાંતિ કહેવાય છે. આ ખરેખર શુદ્ધ અને પરમાનંદને આપનારી મહાશાંતિ છે. ઉત્તમ આત્માઓ એવી શાંતિનીજ શોધ કરે છે. અને તેને માટે યાવજ્જીવિત મહાન પ્રયત્નો આચરે છે.

જે ખંડ શાંતિ અથવા ક્ષણિક શાંતિ છે, તે તૃષ્ણા રૂપી અગ્નિની મહા જ્વાલાને વધારનારી છે. તે વૃદ્ધિ પામ્યા પછી શાંત થઈ જાય છે. આજ્ઞાનુપાલક અનુચરોની, સેવામાં તત્પર રહેનારા દાસદાસીઓની, સુખકારક વાહનોની, ભવ્ય દર્શન રોની, ઉપવનોની, રમ્ય સરિતાના તટોની, વૃક્ષોથી આચ્છાદિત એવી ભૂ શાંતિની સમુદ્રની શાંત લહેરોની, એક એક પર આવી રહેલી હારોવાળી ચંપાદિ પુષ્પે કરવાની કુંજ લતાની, વિવિધ વાજિંત્રોના સૂરોની, દશ્ય પદાર્થોની અને સુખકારક અભ્યાસ આદિ અનેક પ્રાપ્ત સુખોની તૃષ્ણાઓ ઉત્પન્ન થઈ હોય, અને તે કર્મયોગે પુરી થતાં જે શાંતિ મળે છે, તે શાંતિ ક્ષણિક શાંતિ છે. તેવી શાંતિની શોધ માટે

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ઉત્તમ ભવ્ય મનુષ્યો પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. અને ભવ્ય મનુષ્યોએ તેવી પ્રવૃત્તિ કરવી પણ ન જોઇએ.

જે શાંતિ મનોબળ, અભ્યાસ અને અનુભવના શુદ્ધ યોગથી ઉત્પન્ન થયેલી છે, જે આપત્તિ અને સંપત્તિગત બીનાને ભૂલાવી દે છે, સ્નેહી સંબંધીઓનું મરણ, વ્યાપારાદિકમાં મહા હાનિ, દ્રવ્યાદિકનું અપહરણ આદિ જે તાત્કાલિક હૃદયવેધક કષ્ટો છે, તેનું જે વિસ્મરણ કરાવે છે, અને જે આ જગત્‌ના દૃશ્ય પદાર્થોના નશ્વર સ્વરૂપને ઓળખાવી શાશ્વત સ્વરૂપ ઉપર શુદ્ધ પ્રેમને પ્રસારે છે. તેજ ખરેખરી શાંતિ છે. તે શાંતિ આત્મિકભાવને પુષ્ટ કરનારી હોવાથી અખંડ શાંતિ કહેવાય છે. એ શાંતિદેવીની પ્રત્યક્ષ પ્રતિમા છે. તે, માણસને ધૈર્યનું મહાબળ અર્પે છે. જ્યારે ધૈર્યનું અતુલ બલ પ્રાપ્ત થયું એટલે ત્યાં શાંતિદેવીનો સતત્‌ વાસ થાય છે.

શાંતિદેવીની મનોહર મૂર્ત્તિ ધૈર્યના સૌંદર્યથી સુશોભિત એવા મનોમંદિરમાં વિરાજમાન થઇ રહે છે. તેના ઉપાસકોએ એ મહાદેવીની પૂજા કરવાને માટે મહાન્‌ પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. જે ઉપાસકો એ મહાદેવીના દિવ્ય દર્શન કરવાની ઇચ્છા રાખતા હોય, તેમણે ધૈર્યનું મહાન્‌ સૌંદર્ય સંપાદન કરવું જોઇએ. વિવેકરૂપ સદ્વર્તનથી અલંકૃત થવું જોઇએ. અને વૈરાગ્યના રસિક રંગ સાથે રંગાવું જોઇએ. તે શિવાય એ મહાદેવીની શોધ થઇ શકશે નહીં. જો એ મહાદેવીની શોધ કરવી હોય–તેનો પવિત્ર પ્રસાદ મેળવવો હોય, તો પ્રથમ મનની શુદ્ધિ કરી સન્માર્ગના અનુગામી થવું જોઇએ.

શાંતિના શોધકોએ તો નીચેના પદ્યો સર્વદા સ્મરણમાં રાખવા યોગ્ય છે—

" केचिद्वदन्ति धनहीनजनो जघन्यः , केचिद्वदन्ति गुणहीनजनो जघन्यः ।
विद्वान् वदत्यखिलशास्त्रविशेषविज्ञो, यो नास्ति शांति निरतः स नरो जघन्यः"॥१॥

" કેટલાએક કહે છે કે, જે પુરૂષ નિર્ધન છે, તે જઘન્ય છે અને કેટલાએક કહે છે કે, જે ગુણ વગરનો પુરૂષ છે, તે જઘન્ય છે; પણ જે સર્વ પ્રકારના શાસ્ત્રોને જાણનાર વિદ્વાન્‌ છે, તે કહે છે કે–જે પુરૂષ શાંતિ મેળવવામાં તત્પર નથી તે પુરૂષ જઘન્ય છે. " ૧

" शांति कंथा लसत्कंठो मनःस्थाली मिलत्करः ।
ज्ञानामृतेन संतुष्टो भवेयं मोक्षभिक्षुकः ॥ २ ॥

" શાંતિરૂપી કંથાને કંઠ ઉપર રાખનારો, મનરૂપી પાત્રને હાથમાં લેનારો જ્ઞાનરૂપી અમૃતવડે સંતુષ્ટ થનારો હું મોક્ષનો ભિક્ષુક થાઉં " ૨

For Private And Personal Use Only

卐 જ્ઞાન મહીમા. 卐

અજ્ઞાન તીમીર હણવા, ભવી ધરજો શુભ જ્ઞાનને;
અજ્ઞાને જગ જન ભમે, ચાર ગતી નીરધારજો—અજ્ઞાન.
જ્ઞાન ઉદય પ્રકાશતાં, મીથ્યાત્વ થાયે દુર જો,
દીનકર ઉદય આકાશમાં, અંધાર રહે નહી લેશ જો—અજ્ઞાન.
જ્ઞાન બગીચે પેસતાં, પામે સરસ સુવાસ જો;
મન મલીનતા તજે, આનંદ રસ રેલાય જો—અજ્ઞાન.
જ્ઞાન વીના ક્રીયા કરે, તપ જપ અન્ય પ્રકાર જો;
અંધગતી જેમ આથડે, તત્વ ન પામે સાર જો—અજ્ઞાન.
પાંચ ભેદ જે જ્ઞાનના, મતિ શ્રુત અવધીજ્ઞાન જો;
મનઃપર્યવ કેવલજ્ઞાન એ, પંચમ ગતીનુ ધામ જો—અજ્ઞાન.
શુદ્ધ ભાવથી જો પૂજીએ, તુટે અશુભ અંતરાય જો;
આત્મ સ્વરૂપ નીહાળતાં, પાપ પુંજ વીખરાય જો—અજ્ઞાન.
કેવલજ્ઞાન પ્રભાવથી, આનંદ ઘનને પામે જો;
બુદ્ધીસાગર જ્ઞાનથી, કલ્યાણ તરે ભવપાર જો—અજ્ઞાન.

ઝવેરી કલ્યાચંદ કેશવલાલ વડોદરા.

" બોધદાયક વાક્યો "

૧ વર્તમાનમાંથી જે માણુસ સાર નીચોવી શકતો નથી તે ભવિષ્યમાં શું નીચોવી શકવાનો હતો !

૨ લાખ બાયલાઓ કરતાં દશ ઉદ્ધત જે સમાજમાં વસતા હોય તે સમાજ વધારે ભાગ્યશાળી છે.

૩ મગજશક્તિ ખીલવવી સહેલી છે પણ હૃદયબળ ખીલવવું પ્રમાણમાં. બહુ કઠીન છે. શ ન

૪ હારના ભયથી પ્રવૃત્તિ નજ કરવી તેજ સાચી હાર છે. ંતિની

૫ સુસ્તી એટલી ધીમેથી કુચ કરે છે કે નિર્ધનતા તેને ઝટ પકડી પાડે ફેરવાની

૬ વિકાર મોટે બારણેથી દાખલ થતાં વિદ્યા બારીએથી છટકી જાય છે. અભ્યાસ

૭ માણુસ તેનું નામ કે જેને જેવો વખત આવે તેને અનુકુળ થઇ જાય. ત્યાં

૮ સ્વજન તેમ ઇષ્ટ મિત્ર પાસે હૃદયના દ્વાર આપોઆપ ખુલી જાય છે.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૯ ધારેલી મુરાદ પાર પાડવામાં ધીરજ અને અસાધારણ મનોબળની જરૂર છે.
૧૦ ગમે તો ચોસઠ જોગણી અને બાવન વીરો વિગેરે આજીજી સાથે છત્ર છાયા કરતાં હોય પણ માત્ર એક પાંસઠમી જોગણી **લેણાદેવી** ન હોય તો તે સર્વ નિરર્થક છે.

સંગ્રાહકઃ—**ઉત્તમચંદ પ્રાગજી રૂપાણી–જુનાગઢ.**

ધી જૈન સેનિટરી એસોસીએશન.

મેલેરીયા અને તેના સામે સાવચેતી.

આ તાવ ઘણું કરીને વરસાદની ઋતુમાં મોટે ભાગે તેના છેવટના ભાગમાં મચ્છરનો ઉપદ્રવ થવાથી થાય છે અને મચ્છર મારફતજ બધે ફેલાય છે. ચોક્કસ જાતના મચ્છર (એનોફેલસ) ના કરડવાથી એક માણસમાંથી બીજા માણસમાં ફેલાય છે જેથી આ તાવના અટકાવ માટે મચ્છરની ઉત્પત્તિ, તેનું રહેઠાણ તથા તેની ખાસીયત વિગેરે વિષે થોડું જાણવું ખાસ જરૂરનું છે.

આ મચ્છરો પાણીના ખાબોચીયા, કુંડા વિગેરેના બંધાર પાણીમાં પોતાના ઇંડા મૂકે છે અને તે ઇંડામાંથી પંદર વીસ દીવસે મચ્છર બહાર આવે છે જે પવન અને અજવાળાથી સંતાતો ફરે છે. કારણ કે તે પવન અને અજવાળા વગરની જગ્યા રહેવા માટે પસંદ કરે છે. આ મચ્છર સૂર્ય અસ્ત થયા પછી માણસને ડંખ મારી લોહી ચુસે છે અને એ રીતે મેલેરીયાના જંતુઓ એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ ફેલાવે છે. તેટલા માટે નીચે લખેલી સુચનાઓ પ્રમાણે મેલેરીયાથી બચવા દરેક મનુષ્યે વર્તન કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ.

૧ મચ્છરની ઉત્પત્તિ થાય તેવા સંજોગો રહેવા દેવા ન જોઇએ.

આ મચ્છરો ભેજવાળી જગ્યામાં, બહુ ઝાડી હોય ત્યાં, પાણીના ખાબોચીયામાં, બંધાર તળાવોમાં, કોહેલી વનસ્પતિમાં વિગેરે જગ્યાએ પોતાના ઇંડા મૂકે છે માટે ધ્યાનમાં રાખવાનું કે ચાલીઓમાં કોઇપણ સ્થળે જેવાં કે સંડાસ, નળ, મોરી વિગેરે ઠેકાણે પાણી જમા થવા દેવું ન જોઇએ, અથવા તો ઘરમાં [illegible] વાસણોમાં લાંબો વખત પાણી ભરી રાખવું નહિ કે જેથી મચ્છરોને ઇંડા [illegible]નું સ્થાન મળે,

[illegible] મચ્છરો ઘરમાં પ્રવેશ કરવા ન પામે તેવો બંદોબસ્ત રાખવો.

[illegible]રમાં ફરનીચર વાસણકુસણો હવા અજવાળાના અટકાવરૂપ થાય તેમ ન રાખવ[illegible] બારણાં ખુલ્લાં રાખી બને તેટલી હવા તેમજ સૂર્યનો પ્રકાશ આવવા દેવો.

[illegible]ના સામાન એવી રીતે રહે નહિ કે જેથી કરીને તેની પાછળ મચ્છરો સુખેથા [illegible]ી શકે,

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

દરેક રૂમ મેલેરીયાની સીઝનમાં અઠવાડીયે એક વખત ફીનાઈલથી ધોવાવી જોઈએ અને ધોયા પછી લુંછીને સુકી કરવી જોઇએ, જેથી ગંદકી થવા ન પામે.

સિવાય સાંજના ધૂપ વિગેરે કરવાથી પણ મચ્છરો આવતા અટકે છે.

૩ દરેક માણુસે અંગત રાખવી જોઈતી સાવચેતી:—બહુજ સાવધાન રહેનારે મચ્છરદાનીમાં સુવાની જરૂર છે. અગર તો આખે શરીરે પાતળું કપડું ઓઢી રાખવું જેથી મચ્છર શરીરને સહેલાઇથી ડંખ મારી ન શકે.

રાતના સુતી વખતે બારીઓ ખુલ્લી રાખવી જેથી કરીને ખુલ્લી હવા પ્રવેશ કરી શકે. જ્યારે મેલેરીયા તાવ આવવાનો હોય ત્યારે પ્રથમ ઘણું કરીને માથાનો દુખાવો બેચેની વિગેરે જણાય છે અને પછી એકાએક બહુજ ઠંડી આવે છે જે થોડો વખત રહીને તાવ ભરાય છે અને તાવ આવે ત્યારે તાવ હોય ત્યાં સુધી પથારીમાંજ રહેવું અને શરદી ન લાગે તેની સંભાળ રાખવી.

મેલેરીયાની સીઝન ચાલતી હોય તે વેળાએ હમેશાં સવારમાં એકથી બે ગ્રેન કવીનાઈન લેવું.

એક વખત તાવ આવી ગયા પછી ફરી ન આવે તેને માટે વધારે કાળજી રાખવી કારણ કે એક વખત જે મેલેરીયાનો ભોગ થાય તેને બીજી વખત તે તાવ વધારે સહેલાઈથી આવે છે.

આવી સુચનાઓ જો ધ્યાનમાં રાખવામાં આવશે તો મેલેરીયાનો ભોગ થતા ઘણા અટકી પડવા સંભવ છે.

લી.

દેવચંદ જે. મહેતા.

મુંબઇ તા. ૨૬–૮–૧૯૨૨. મેડીકલ ઓફીસર ઈન ચાર્જ.

ધી જૈન સેનિટરી એસોસીએશન દવાખાનું. ચીંચપોકલી.

વર્તમાન સમાચાર.

પરિક્ષા.

શ્રી જૈન શ્વેતાંબર એજ્યુકેશન બોર્ડ—મુંબઈ તરફથી દરવર્ષે લેવામાં આવ[illegible] ધાર્મિક પરિક્ષા સં. ૧૯૮૦ ના માગસર વદી ૭ તા. ૩૦–૧૨–૨૩ ના રોજ લેવામાં [illegible] પરિક્ષામાં બેસવાના જીજ્ઞાસુઓએ જે જે સંસ્થા તરફથી જે વિદ્યાર્થીઓ પરિક્ષામાં [illegible]તિની હોય તેમણે અભ્યાસક્રમ તથા ઉમેદવારોએ ભરી મોકલવાનું ફોર્મ શ્રી જૈન શ્વેતાંબ[illegible]રવાની [illegible]કેશન બોર્ડ નં૦—૫૬૬ પાયધુની મુંબઈ નં૦ ૩, તે સ્થળે પત્ર લખી મંગાવી લેવું. અભ્યાસ[illegible]

" સ્કોલરશીપ "

શ્રી જૈન એસોસીએશન ઓફ ઇંડીયા મુંબઈ તરફથી દરવર્ષના રી[illegible] મુજબ સને ૧૯૨૩–૨૪ ના વર્ષ માટે નીચે મુજબ સ્કોલરશીપ આપવામાં આવેલ છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શેઠ કલ્યાણચંદ સૌભાગ્યચંદ સ્કોલરશીપ.

૧૨૦) અજમેરા વલભદાસ જસરાજ કનાતવાળા. (સાવર કુંડલા) ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજ મુંબઇ.
૧૦૦) શા વીરચંદ મેલાપચંદ કઠોદ–સુરત વીલસન કોલેજ મુંબઈ.
૫૦) શા ચંદુલાલ વનેચંદ–સુરત એમ. ટી. બી. આર્ટસ કોલેજ સુરત.

શેઠ ગુલાબચંદ દમણીયા સ્કોલરશીપ.

૧૨૦) બાવીશી વાડીલાલ મગનલાલ ચોકડી–ચુડા. એન. ઇ. ડી. એંજીનીયરીંગ કોલેજ–સિંધ–કરાંચી.
૭૦) શા મણીલાલ મોહનલાલ ઇલોલ– મહીકાંઠા. ગુજરાત કોલેજ–અમદાવાદ
૫૦) શા મોતીલાલ પાનાચંદ પાદરા. કળાભુવન. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટયુટ–વડોદરા.

એસોસીએશન હસ્તક વિદ્યાભ્યાસ ખાતેથી.

૧૫૦) શા ચંદુલાલ નાનચંદ. અમેરીકા. કેમેસ્ટ્રિના અભ્યાસ માટે
૧૨૦) પારેખ સુંદરલાલ મનસુખલાલ–ખંભાત. કોલેજ ઓફ એન્જીનીયરીંગ—પુના.
૧૨૦) શા ગોરધનદાસ ફુલચંદ—જુનાગઢ ,, ,,
૭૦) શા રતીલાલ મોતીલાલ કેરા બરોડા કોલેજ–વડોદરા.
૭૦) દોશી અમૃતલાલ ખીમચંદ ટીંબા–પાલીતાણા સુરત સાર્વજનીક કોલેજ–સુરત
૧૦૦) ધોળકીયા કાંતીલાલ મણીલાલ વઢવાણકાંપ. ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ–મુંબઇ.
૫૦) શા ચતુરદાસ મણીલાલ ધાંગધ્રા સેન્ટ ઝેવીયર કોલેજ–મુંબઇ.
૧૧૯૦

“ આગ્રામાં જ્ઞાનમંદિર. ”

આગ્રાના એક ઉદાર જૈન શ્રીમંતે સ્વર્ગવાસી **શ્રી વિજયધર્મ સૂરિ** મહારાજના નામ સ્મરણાર્થે નવીન જ્ઞાનમંદિર બંધાવી તેમાં ઉક્ત આચાર્ય મહારાજ તથા તેમના શિષ્ય સમુદાયે સંગૃહીત તમામ લખેલા છાપેલા ધર્મના સંસ્કૃત ઇંગ્લીશ પાલી વગેરે ભાષાના જથ્થાબંધ ગ્રંથોનો સંગ્રહ દાખલ કર્યો છે. તેમની સ્થાપનાની ક્રિયા બહુ ઉત્સાહ પૂર્વક કરવામાં આવી છે. ત્યાંના બીજા ગૃહસ્થ શ્રીયુત્ લક્ષ્મીચંદ વેદનું તે નામ સાથે નામ જોડવામાં આવેલ છે. તેમણે તેના નિભાવ ખર્ચ માટે રૂ. ૨૫૦૦૦) ની રકમ આપી છે. જેથી આ જ્ઞાનમંદિર એક નમુનેદાર બનેલ છે. આ ભંડારમાં કયા કયા ગ્રંથો છે તે જાણવા માટે તેનું લીસ્ટ છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાની આવશ્યકતા છે. અમો તેમની આબાદી ઇચ્છીયે છીયે.

જૈન દવાખાનું.

દમણ રોડ સ્ટેશને (વાપીમાં) શેઠ દેવચંદ પ્રેમચંદ દેગામવાળાનું ધર્માદા દવાખાનું છે, [illegible] દરદીઓ તેનો સારો લાભ લે છે જેથી સુરત જીલ્લાની ડીસ્ટ્રીકટ લોકલ બોર્ડ તરફથી [illegible]માટે રૂ ૫૦૦) ની ગાન્ટ આપવામાં આવેલ છે. તે જીલ્લાના શ્રીમાનોએ તે દવાખાનાને [illegible]વાની જરૂર છે.

[illegible]મઈ જૈન સ્વયંસેવક મંડળ—કારતક સુદ ૧૫ના મેળા ઉપર પાલીતાણા સિદ્ધાચ- [illegible] હતું. યાત્રાળુ લગભગ ૧૨૦૦૦ હતા. વ્યવસ્થા ન થઇ શકવાથી તંબુઓ ઉભા કર્યા હતા. [illegible]મદાર ઠાકોર સાહેબે તાલુકાસ્કુલ તથા હાઇસ્કુલના મકાનો યાત્રાળુઓની સગવડતા માટે [illegible] આપ્યા હતા. તે દરમિયાન ચારિત્ર વિજયજી મહારાજે એક વ્યાખ્યાન આપ્યું

For Private And Personal Use Only

હતું અને પાલનપુર જૈન બોર્ડીંગના વિદ્યાર્થીઓએ નામદાર ઠાકોર સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે ટેનીસકલબમાં અંગકસરતના ઘણાજ સરસ પ્રયોગો કરી બતાવ્યા હતા. નામદાર ઠાકોર સાહેબે ટુકડીને મળવા માટે આમંત્રણ મોકલ્યું હતું અને મંડળ તેમના કેપ્ટન સાથે નામદાર ઠાકોર સાહેબની મુલાકાતે ગયું હતું. ત્યાં એક બીજાઓને હાર તોરા આપવામાં આવ્યા હતા અને મંડળની પ્રશંસા ઠાકોર સાહેબે કરી હતી, ભાવનગર સ્ટેટ રેલ્વે તરફથી સીહોર અને પાલીતાણાના દસ ફ્રીપાસ આપવામાં આવ્યા હતા અને સ્ટેશન માસ્તરોએ અને ગાર્ડે સારી મદદ આ કાર્યમાં કરી હતી. આ જગ્યાએ ૧૧૦ સ્વયંસેવકો હતા. શ્રી પાલનપુર જૈન બોર્ડીંગ, શ્રી જૈન સેવાસમાજ, શ્રી જૈન ગુરૂકુળ, અને શ્રી જૈન બાળાશ્રમ. આ વરસે એકપણ ચોરી થઇ નથી.

એક ખેદજનક અવસાન—શ્રી પાલીતાણા જૈન સેવાસમાજના મેમ્બર ભાઇ વલ્લભદાસ છગનલાલ ઉપરોકત ટુકડીઓ સાથે કાર્ય કરતાં માંદગીને બીછાને પડી માત્ર ત્રણ દીવસમાં અકાળ મૃત્યુને શરણ થયા તે બદલ એક દીલગીરી દર્શાવવા સભા ભરાઇ હતી તથા તેમના કુટુમ્બી જનોને આશ્વાસન આપવા ગયા હતા—બાદ ટુકડી ઘણી સારી વ્યવસ્થા કરી, કારતક વદ ૫ના પાછી ફરી હતી..

"ગ્રંથાવલોકન."

શ્રી હીરપ્રશ્ન (પ્રશ્નોત્તર ગ્રંથ)—આ સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રસિદ્ધ થયેલો ગ્રંથ શ્રી હંસવિજયજી જૈન ફ્રી લાઇબ્રેરી અમદાવાદ તરફથી છપાયેલ છે તેમાં જાણવા જેવી અનેક બાબતોના ખુલાસાઓ છે. મુનિરાજ શ્રી ચતુરવિજયજી મહારાજે શોધી તૈયાર કરેલ છે જેથી તેનું સંશોધન ઉત્તમ થયું હોય તે સ્વાભાવિક છે. ખાસ વાંચવા લાયક છે

" શ્રી જીવવિચાર વૃક્ષ "—મુનિરાજ શ્રી સંપત્તવિજયજી તરફથી આ સારા કાગળ ઉપર રંગીન છાપેલ જીવ વિચાર વૃક્ષ અમોને ભેટ મળેલ છે. પ્રકરણ જીવ વિચારમાં આવતા જીવોના તમામ ભેદોનું વર્ણન (નામો) નો આ વૃક્ષમાં સમાવેશ કરેલ છે. વળી તે ગુજરાતી ટાઈપમાં રંગીન શાહીથી શુદ્ધ છપાયેલ છે. તેના યોજક મુનિરાજ સંપત્તવિજયજીના શિષ્ય મુનિરાજ શ્રી ધર્મવિજયજી છે. ઉક્ત મુનિરાજે શ્રમ લઇ આ વૃક્ષ તૈયાર કરવામાં પ્રકરણ (જીવ વિચાર) ના અભ્યાસીઓ માટે ઉપકારદાયક કાર્ય કર્યું છે. પ્રકરણોનું શિક્ષણ આપવા માટે આવી પદ્ધતિ તે શીખનાર માટે સરલતાવાળી થઇ પડે છે. એમ અમો માનીયે છીયે તેની કિંમત જણાવી નથી.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—શાહ વેણીચંદ સુરચંદ સેક્રેટરી--શ્રી આગમોદય સમિતી.

ખેદજનક મરણ.

રાંધનપુરના જાણીતા શહેરી વકીલ અને ધર્મિષ્ટ પુરૂષ બંધુશ્રી ભુદરદાસ ગઇ કારતક [illegible] ૧૦ ના રોજ થોડા વખતની બીમારી ભોગવી સમાધિપૂર્વક પંચત્વ પામ્યા છે. આ બંધુ [illegible]શન જ્ઞાનના અભ્યાસી, બારવ્રતધારી શ્રાવક, હૃદયના સરલ, માયાળુ અને દેવગુરૂ ધર્મના પૂર્ણ [illegible]તિની સક હતા. તેમનું જીવન ધર્મમય હતું તેવુંજ છેલ્લી ઘડી સુધી રહ્યું હતું. તેઓ ઉચ્ચ કરવાની પુરૂષ હતા. રાંધનપુર શહેરના જાહેર કાર્યોમાં પણ ભાગ લેતા હતા. આવા એક નરરત્ન અભ્યાસ વાસથી અમો દીલગીર થયા છીયે. તેવા પુરૂષની માત્ર રાંધનપુરને નહિં પરંતુ જૈન કોમ [illegible] પડી ગણાય. તે સ્વર્ગવાસી પુણ્યાત્માને અખંડ શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ. છેવટે તેમના સુપુ[illegible] ભાઇ વિગેરેને દિલાસો આપવા સાથે એ સ્વર્ગવાસી આત્માના પગલે ચાલવા સુચના કરી.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir
For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

आ सभा तरफथी प्रसिद्ध थयेला—संस्कृत, मागधी अने भाषांतरना ग्रंथो.

×१ समवसरणस्तवः	०—१—०
×२ क्षुल्लकभवप्रकरणम्	०—१—०
×३ लोकनालिका	०—२—०
×४ योनिस्तवः	०—१—०
×५ कालसप्ततिका	०—१—६
×६ देहस्थितिस्तवो लघ्वल्पबहुत्वं च	०—१—०
×७ सिद्धदण्डिका	०—१—०
×८ कायस्थितिस्तवः	०—२—०
×९ भावप्रकरणम्	०—२—०
×१० नवतत्वप्रकरणं(भाष्यविवृत्तिसमलंकृतम्)	०-१२-०
×११ विचारपञ्चाशिका	०—२—०
१२ बन्धषट् त्रिंशिका	०—२—०
१३ परमाणुपुद्गल-निगोदषट्त्रिंशिका	०—३—०
१४ श्रावकव्रत भङ्गप्रकरणम्	०—२—०
१५ देववन्दनादि भाष्यत्रयम्	०—८—०
१६ सिद्धपञ्चाशिका	०—२—०
१७ अन्नायउञ्छकुलकम्	०—२—०
१८ विचारसप्ततिका	०—३—०
१९ अल्पबहुत्वगर्भितवीरस्तवनादि.	०—२—०
२० पञ्चसूत्रम्	०—८—०
२१ जम्बूस्वामी चरित्रम्	०—४—०
२२ रत्नपालनृपकथानकम्	०—५—०
२३ सूक्तरत्नावली	०—४—०
२४ मेघदूतसमस्यालेखः	०—४—०
२५ चेतोदूतम्	०—४—०
×२६ अष्टान्हिकाव्याख्यानम्	०—६—०
×२७ चम्पकमालाकथानकम्	०—६—०
×२८ सम्यकत्वकौमुदी	०-१२-०
×२९ श्राद्धगुणविवरणम्	१—०—०
×३० धर्मरत्नप्रकरणं (स्वोपज्ञटीकया-समलंकृतम्)	०-१२-०
×३१ कल्पसूत्रं सुबोधिकानाम्न्या टीकया भूषितम्	०—०—०
[illegible]त्तराध्ययनम् (भावविजयगणि-[illegible]तटीकयोपेतम्)	५—०—०
[illegible]सप्ततिका	०-१३-०
[illegible]लप्रबन्धः	१—०—०
[illegible]शः	०—३—०
[illegible]कचन्द्रकथा	०—२—०
[illegible]ष्टकं (ज्ञानमञ्जरीनाम्न्या [illegible]समलंकृतम्.)	१—०—०
३८ गुरुगुणषट त्रिंशत्षट् त्रिंशिकाकुलकं (दिपिकया भूषितम्)	०-१०-०
३९ समयसारप्रकरणं (स्वोपज्ञव्याख्योपेतम्)	०-१०-०
४० सुकृतसागरम्	०-१२-०
४१ धम्मिलकथा	०—२—०
४२ धन्यकथानकम्	०—२—०
४३ प्रतिमाशतकम्	०—८—०
४४ चतुर्विंशतिस्तुति संग्रहः	०—६—०
४५ रौहिणेयकथा	०—२—०
×४६ क्षेत्रसमासप्रकरणं (स्वोपज्ञटीकया भूषितम् ।)	१—०—०
४७ श्राद्धविधिः (विधिकौमुदीनामन्या वृत्त्योपेतः)	२—८—०
४८ बृहत्संग्रहणी	२—८—०
४९ षडदर्शनसमुच्चयः	३—०—०
५० पञ्चसंग्रहः	३—८—०
५१ सुकृतसंकीर्तनमहाकाव्यम्	०-१२-०
५२ चत्वारः प्राचीनकर्मग्रन्थाः	२—८—०
५३ सम्बोधसप्ततिः	०-१०-०
५४ कुवलयमाला कथा—संस्कृत	१—८—०
५५ सामाचारीप्रकरणं (स्वोपज्ञटीकयाभूषितम्)	०-१०-०
५६ करुणावज्रायुधनाटकम् ।	०—४—०
५७ कुमारपालचरित्रमहाकाव्यम्	०-१०-०
५८ महावीर चरियं	१—०—०
५९ कौमुदीमित्रानन्दनाटकम्	०—८—०
६० प्रबुद्धरौहिणेयम्	०—६—०
६१ धर्माभ्युदयम्	०—६—०
६२ पञ्चनिग्रन्थीप्रज्ञापनातृतीयपदसंग्रहणी प्रकरणे	०—८—०
६३ रयणसेहरीकहा	०—८—०
६४ सिद्ध प्राभृत	०-१०-०
६५ दानप्रदीपं	२—०—०
६६ बंध हेतुदयत्रिभंगी आदि	०-१२-०
६७ धर्म परिक्षा	०-१२-०
६८ सप्ततिशतस्थान	१—०—०
६९ चैत्यवंदन महाभाष्य	१-१२-०
७० प्रश्नपद्धति	०—२—०
७१ कल्प किरणावली	०—०—०

× आ नीशानीवाळा ग्रंथो सिलीकमां नथी.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

સ્વાતંત્ર્ય.

"મહત્ત્વનો મુદ્દો એજ કે અંતિમ ધ્યેય ગમે તે હો, આપણે ત્યાં એક વખત પહોંચવાના તો છીએ જ; માનવ શક્તિના વિકાસથી એ ધ્યેય ધીમે ધીમે સાધ્ય થવાનું છે. એ શક્તિઓ ખુદ પરમેશ્વરે જ મનુષ્યને આપેલી છે. માટે તે શક્તિઓનો વિકાસ કરવો, તેનું કાર્યક્ષેત્ર સ્વતંત્ર તેમજ સુરક્ષિત રાખવું એ અત્યંત આવશ્યક છે. મનુષ્ય સ્વાતંત્ર્ય સિવાય પોતાનાં બધાં કર્તવ્યો બરાબર રીતે પાર પાડી શકતો નથી; માટે સ્વાતંત્ર્ય એ તમારો જન્મસિદ્ધ હક્ક છે. ગમે તે સત્તાએ તમારૂં સ્વાતંત્ર્ય છીનવી લીધું હોય તો તેની પાસેથી ગમે તેવા ઉપાયો વડે તે ખુંચાવી લેવાનો તમને હક્ક છે.

"સ્વાતંત્ર્ય સિવાય નીતિનું અસ્તિત્વ જ નથી. કારણ કે સદાચાર અને દુરાચાર, સ્વાર્થ અને લોકકલ્યાણ આમાંથી આપણે કયો માર્ગ સ્વીકારવો એ ઠરાવવાનું જ્યાં સ્વાતંત્ર્ય નથી હોતું ત્યાંના લોકોનાં વર્તનમાં જરાકેય જવાબદારી નથી હોતી; બેજવાબદાર વર્તનમાં નીતિ હોવી અશક્ય છે. સ્વાતંત્ર્ય સિવાય સમાજને અસ્તિત્વ હોવું અશક્ય છે, કારણ કે સ્વતંત્ર અને ગુલામ વચ્ચે બંધુભાવ તથા ઐક્યભાવ થવો અશક્ય છે-સ્વતંત્ર લોકો જ ત્યાં સ્વામી હોય છે. સ્વાતંત્ર્ય પવિત્ર છે; મનુષ્યનું જીવન પવિત્ર છે અને પ્રાણી માત્રના જીવનનું પ્રતિનિધિત્વ સ્વાતંત્ર્ય તરફ જ છે, માટે સ્વાતંત્ર્ય પવિત્ર છે. પરાતંત્ર્યમાં જીવનક્રમ એટલે ફક્ત ઇંદ્રિય વ્યાપાર જ હોય છે. જેણે પોતાનું સ્વાતંત્ર્ય ગુમાવ્યું છે તેણે પોતાના મનુષ્યત્વ ઉપર પાણી ફેરવ્યું છે, અને તેણે પરમેશ્વરની આજ્ઞાનો ભંગ કર્યો છે એમ આપણે સમજવું જોઇએ.

"ઇશ્વરદત્ત હક્કોને આવિર્ભાવ આણીને, માણસના કે સંપત્તિના સામર્થ્ય ઉપર જોતાં, કોઇ માણસ, કોઇ કુટુંબ કે એકાદી જાતિ બીજા પર પ્રભુત્વ ચલાવતી હોય છે, ત્યાં સ્વાતંત્ર્ય નષ્ટ થયેલું હોય છે. સ્વાતંત્ર્ય એ બધાને માટે જ અને તે દરેકને સ્વાધીન હોવું જોઇએ. ઇશ્વરદત્ત સત્તા ફક્ત માનવજાતિ, રાષ્ટ્ર અને સમાજને જ મળી છે, અને એમણે પણ જો પોતાની ઇશ્વરદત્ત શક્તિઓનો દુરૂપયોગ કર્યો-ઇશ્વરી સંકેત પૂર્ણ કરવાના કાર્યમાં તેનો ઉપયોગ કર્યો નહિ, તો તેમને પણ એ સત્તા છોડવી પડે છે. માટે સમ્રાટ્પદનો હકદાર વારસ કોઇજ નથી. માનવજાતિનું ધ્યેય સમ્રાટ્ પદનો વારસ છે, તેમને માટે આપણે કામ [illegible] કરીએ તેમાં તે છે. આપણે આપણું ધ્યેય અને આપણા માર્ગ જનતા સામે [illegible] રાખવા જોઇએ. માટે ચિરંતન એવું સમ્રાટ્પદ આજ અસ્તિત્વમાં નથી અને [illegible] ક્રાંતિની [illegible] કરવાની [illegible] અભ્યાસ [illegible] ત્યાં [illegible] કોઇને પ્રાપ્ત થવું શક્ય નથી."

મેમિની કૃત "માનવ[illegible]

[illegible] ૧૫ [illegible] ૧૬ અ[illegible] [illegible]ત્ર ભાષાંતર

For Private And Personal Use Only